Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФАВҚУЛОДДА ВАЗИЯТЛАР ВАЗИРЛИГИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Аҳолини ва халқ хўжалиги объектларини табиий офатлардан муҳофаза қилишнинг самарали тизимини ташкил этиш, республикада табиий ва техноген тусдаги фавқулодда вазиятларнинг олдини олиш ва оқибатларини бартараф этиш мақсадида:

1. Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлигининг фуқаро мудофааси ва фавқулодда вазиятлар бошқармаси негизида Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлиги ташкил этилсин.

2. Қуйидагилар Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлигининг асосий вазифалари ва фаолият йўналишлари этиб белгилансин:

фавқулодда вазиятларни бартараф этиш, аҳоли ҳаёти ва саломатлигини, моддий ва маънавий қадриятларни муҳофаза қилиш, шунингдек тинчлик ва ҳарбий даврда фавқулодда вазиятлар вужудга келганда уларнинг оқибатларини тугатиш ҳамда зарарларини камайтириш соҳасида давлат сиёсатини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш;

фавқулодда вазиятларнинг олдини олиш ва бундай ҳоллардаги ҳаракатларни бошқаришнинг давлат тизими (ФВДТ)ни ташкил этиш ва унинг фаолиятини таъминлаш;

Ўзбекистон Республикасининг фуқаро муҳофазасига раҳбарлик қилиш;

вазирликлар, идоралар, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, ҳокимликларнинг аҳолини ва миллий бойликларни муҳофаза қилиш, авариялар, ҳалокатлар ва табиий офатлар туфайли вужудга келган фавқулодда вазиятларнинг олдини олиш ва уларни бартараф этишга доир фаолиятини мувофиқлаштириб бориш;

фавқулодда вазиятларни бартараф этишга, аҳолини, мамлакат ҳудудини муҳофаза қилишга ҳамда улар вужудга келган тақдирда халқ хўжалиги объектлари фаолиятининг барқарорлигини оширишга, шунингдек аҳолини, мансабдор шахсларни ҳамда фавқулодда вазиятларнинг олдини олиш ва бундай ҳоллардаги ҳаракатларни бошқаришнинг давлат тизими тузилмаларини тайёрлашга қаратилган мақсадли ва илмий-техник дастурларни ишлаб чиқишни ташкил этиш ва амалга ошириш;

фавқулодда вазиятлар оқибатларини бартараф этиш учун молия, озиқ-овқат, тиббиёт ва моддий-техника ресурсларининг давлат фавқулодда заҳира фондларини ташкил этишга доир ишларни мувофиқлаштириб бориш;

вазирлик ваколатига кирадиган масалалар бўйича халқаро ҳамкорликни ташкил этиш.

3. Аҳолини ва халқ хўжалиги объектларини муҳофаза этишни таъминлашга раҳбарлик қилиш;

Ўзбекистон Республикасида — Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг биринчи ўринбосари — фавқулодда вазиятлар вазирига;

Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, шаҳарлар ва туманларда — Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раисига ва тегишли ҳудудларнинг ҳокимларига;

вазирликлар, идоралар, уюшмалар, корхоналар, муассасалар ва ташкилотларда — вазирларга, давлат қўмиталари ва уюшмалар бошқарувлари раисларига, корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг директорлари ва бошлиқларига юклансин.

4. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар, шаҳарлар ва туманлар ҳокимлари Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлиги билан биргаликда бир ой муддатда мавжуд фуқаро мудофааси ва фавқулодда вазиятлар ҳудудий органлари негизида фавқулодда вазиятлар бошқармалари (бўлимлари)ни ташкил этсинлар.

Ушбу банднинг бажарилиши тўғрисида 1996 йилнинг 15 апрелигача ахборот берсинлар.

5. Белгилаб қўйилсинки:

фавқулодда вазиятлар бошқармалари (бўлимлари) Фавқулодда вазиятлар вазирлигининг таркибий бўлинмалари ҳисобланади ва Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгашининг, вилоятлар, шаҳарлар ва туманлар ҳокимликларининг бошқармалари (бўлимлари) ҳуқуқида ишлайди;

фавқулодда вазиятлар бошқармалари (бўлимлари) бошлиқлари лавозимига кўра Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раиси, тегишли ҳудудлар ҳокимлари — Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, шаҳарлар ва туманлар фуқаро муҳофазаси бошлиқларининг ўринбосарлари ҳисобланадилар;

фавқулодда вазиятлар бошқармалари (бўлимлари) бошлиқлари тегишли равишда Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раиси, вилоятлар, шаҳарлар ва туманлар ҳокимлари билан келишган ҳолда Ўзбекистон Республикаси фавқулодда вазиятлар вазири томонидан лавозимга тайинланадилар.

6. Белгилаб қўйилсинки, Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлигининг ўз ваколатлари доирасида қабул қилган қарорларини бажариш вазирликлар, идоралар, уюшмалар, муассасалар, ташкилотлар, мансабдор шахслар ва фуқаролар учун мажбурий ҳисобланади.

7. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси Фавқулодда вазиятлар вазирлиги фаолиятини ташкил этиш тўғрисида бир ҳафта муддатда қарор қабул қилсин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1996 йил 4 март.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОШ ВАЗИРИНИНГ БИРИНЧИ ЎРИНБОСАРИ И. Х. ЖЎРАБЕКОВНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ФАВҚУЛОДДА ВАЗИЯТЛАР ВАЗИРИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг биринчи ўринбосари Исмоил Ҳакимович Жўрабеков Ўзбекистон Республикасининг фавқулодда вазиятлар вазири этиб тайинлансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1996 йил 4 март.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

Р. А. ГИНИЯТУЛЛИННИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОШ ВАЗИРИНИНГ ЎРИНБОСАРИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Рим Абдулович Гиниятуллин Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари этиб тайинланиб, Ўзбекистон Республикаси Мелиорация ва сув хўжалиги вазири вазифасидан озод қилинсин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1996 йил 4 март.

МАСЪУЛИЯТЛИ ВАЗИФАЛАРНИ ҲАЛ ЭТИБ

2 март куни Тошкентда «Пахта-банк» таъсисчилари ва акционерларининг йиғилиши бўлди. Унда агросаноат мажмуига тегишли вазирликлар, идоралар, банкларнинг раҳбарлари, Қорақалпоғистон Вазирлар Кенгаши Раиси ўринбосари ва вилоятлар ҳокимларининг ўринбосарлари, акционерлик—тижорат «Пахта-банк» вилоят бўлимлари бошқарувчилари иштирок этди.

Йиғилишда «Пахта-банк» фаолияти якунлари, жорий йилга доир вазифалар, пахтачиликни ва Ўзбекистоннинг бутун агросаноат мажмуини ривожлантиришнинг долзарб масалалари муҳокама қилинди.

«Пахта-банк» бошқаруви раиси Ж. Б. Сайфиддинов маърузасида банк тизими, банк идоралари ходимлари ўзларининг кундалик фаолиятини республика Президенти Ислом Каримовнинг Олий Мажлиснинг тўртинчи сессияси ва Ўзбекистон Вазирлар Маҳкамасининг 29 февраль кунида ўтказилган кенгашида сўзлаган нутқларидаги қишлоқда ислоҳотларни амалга оширишга доир курсатмалар асосида ташкил этиши кераклигини кўрсатиб ўтди.

(ЎзА).

Ватанни севмак иймондандур!

ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ

Ўзбекистон Халқ демократик партияси газетаси | **1996 йил 5 март, сешанба № 28 (21.949).** | *Газета 1918 йил 21 июндан чиқа бошлаган*

Ислом КАРИМОВ:

«ТАНЛАГАН ЙЎЛИМИЗНИНГ ТЎҒРИЛИГИГА ИШОНЧИМИЗ КОМИЛ»

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ РОССИЯЛИК ЖУРНАЛИСТЛАР БИЛАН УЧРАШУВИ

Президент Ислом Каримов яқинда бир гуруҳ Россия оммавий ахборот воситалари мухбирларини қабул қилиб, уларга Ўзбекистоннинг ўзига хос тараққиёт йўли, амалга оширилаётган ислоҳотларнинг моҳияти, республикада демократиялаштириш жараёнининг хусусиятлари ҳақида батафсил сўзлаб берди. Журналистларни қизиқтирган кўплаб саволларга жавоб қайтарди.

Ўзаро ишонч, ошкоралик руҳида ўтган мазкур мулоқот Ўзбекистон телевидениеси орқали намойиш этилди ва кўпчиликда жуда катта қизиқиш уйғотди.

Қуйида ана шу суҳбат матни эълон қилинмоқда.

И. КАРИМОВ: Сизларни бу ерда қутлар эканман, республикамиз ҳаёти билан яқиндан танишиш ҳамда умид қиламанки, Ўзбекистондаги вазият ва юз бераётган жараёнларни холисона баҳолаш мақсадида юртимизга ташриф буюриш имконини топганларингиз учун миннатдорлик билдиришни истар эдим. Сизларнинг республикамизнинг бир қанча шаҳар ва туманларида, давлат тузилмалари ва давлат тасарруфидан ташқаридаги тузилмаларда бўлганингиз, энг муҳими — Ўзбекистоннинг турли миллатга мансуб фуқаролари билан учрашганингиздан хабарим бор. Ўйлайманки, бу борада маълум таассуротлар, фикр ва хулосаларга эга бўлгансизлар. Президент билан учрашувга кескин саволлар ҳам тайёрлаб қўйган бўлишингиз керак. Мен барча саволларингизга жавоб беришга тайёрман. Ишончим комилки, суҳбатимиз қандай кечмасин, бу суҳбат ҳам, сизларнинг Ўзбекистонга сафарингиз ҳам давлатларимиз ва халқларимиз ўртасида бир-биримизни янада яхши англашга хизмат қилади.

Залдан овоз: Аввало, бизни қабул қилишга вақт топганингиз учун миннатдорлик билдиришни истар эдик. Ўзбекистондан олган таассуротлар ҳақида гап кетар экан, шуни таъкидлаш лозимки, бу таассуротларнинг энг асосийси — бизнинг юртингизга сафаримиз бўлади. Бу сафар Ўзбекистон ўз раҳбари тимсолида такрор-такрор баён қилган очиқлик ва демократия тамойилларига содиқ эканидан далолат беради. Бу очиқлик ва демократия матбуот билан ҳокимият ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг асосий омили ҳисобланади. Раҳмат!

И. КАРИМОВ: Самимий фикрларингиз учун сизга ҳам раҳмат. Мен ҳақиқатан ҳам Ўзбекистон барча учун очиқ эканини яна бир марта такрорламоқчиман. Бизда ёпиқ зоналар ёки мавзулар йўқ. Ўзбекистонда иқтисодиёт соҳасидагина эмас, сиёсий ҳаётда ҳам амалга оширилаётган ислоҳотларнинг асосий тамойилларидан бири — мафкурадан холиликдир. Бошқача қилиб айтганда, биз учун кимнинг қайси лагерга, қайси тузилма ёки сиёсий тизимга мансуб эканининг мутлақо аҳамияти йўқ. Биз беш йилдан бери шу ақидага амал қилиб келамиз, бундан кейин ҳам шундай бўлади. Ҳеч қандай мафкуравий андиша бизнинг алоқаларимизга, жаҳондаги барча мамлакатлар билан қилаётган ҳамкорлигимизга халақит беролмайди. Биз жаҳон иқтисодиётига қўшилишга ҳаракат қилмоқдамиз. Буни ҳеч кимдан беркитмаймиз ҳам.

Ўзаро муносабатларимиз ёки оммавий ахборот воситалари билан ҳамкорлигимиз хусусида гапирадиган бўлсак, шуни қайд этишим керак: ҳа, биз ёпиқ зона деб ҳисобланган, назаримизда биз тўғримизда нохолис гаплар айтилган ва ёзилган пайтлар ҳам бўлган эди. Бироқ, бунда ўзимизнинг ҳам айбимиз бор, деб ҳисоблаймиз — чунки, Ўзбекистонда юз бераётган воқеа ва жараёнларни албатта ўз позицияларидан ҳамда турли нуқтаи назарлардан ёритиши мумкин бўлган оммавий ахборот воситалари билан ўша вақтларда етарли даражада алоқа ўрнатилмаган эди. Эҳтимол, бу сизларнинг матбуотингизни ўқийдиган кишиларнинг бизнинг ҳаётимиз ҳақида тўғри хулоса чиқаришига имкон берадиган фикрлар майдонини пайдо қилган бўлур эди. Кимдир биз тўғримизда ёмон фикр билдирадиган бўлса, бунга ҳам хотиржамлик билан қараш ҳамда ҳар қандай фикрни умумий фикрлар мажмуининг бир бўлаги деб ҳисоблаб, бундан керакли хулосалар чиқариш лозим. Бу ана шу тариқа умумий фикр вужудга келиши, энг самарали хулосалар пайдо бўлиши учун ҳам зарурдир.

Савол: Мамлакатингиздаги ички сиёсий вазият хусусида қисқача гапириб берсангиз. Мен турли партияларнинг ҳокимият расмий органлари билан ўзаро муносабатларини, мухолифатнинг мавжудлигини назарда тутяпман.

Жавоб: Ички сиёсий вазият тўғрисида гапириладиган бўлса, энг аввало республикада амалга оширилаётган, жамиятимизни, ҳаётимизнинг барча соҳаларини демократиялаштириш билан бевосита боғлиқ бўлган ислоҳотлар ҳақида тўхталишим керак.

Назаримда, сизларнинг кўп нарсадан хабарларингиз бор — Олий Мажлисда, бошқа тузилмаларда Ўзбекистондаги турли ҳаракат ва партиялар вакиллари билан учрашгансизлар. Улар сизларнинг саволларингизга жавоб берган, сизларда ҳам маълум даражада умумий тасаввур ҳосил бўлган, деб ўйлайман.

Бугунги кунда демократия ҳақида айниқса собиқ шўролар ҳудудида жуда кўп гапирилади. Ким қаёққа, қандай қилиб юриши кераклиги, демократияни қандай тушуниш лозимлиги ҳақида жуда кўп турли-туман фикрлар баён қилинган. Назаримда, дастлабки сархушлик пайти ўтиб, эҳтиросларнинг бироз пасайган бугунги кунда ҳар ким ўз давлатида демократияни ўзича қуриши аён бўлиб қолди. Яъни, мен демократия шубҳасиз барча учун умумий талаб ва принципларга эга бўлгани билан айни пайтда ҳар бир муайян мамлакатда демократик янгиланишлар халқ руҳиятини, тарих ва анъаналарни, фақатгина шу жамиятга, шу халққа хос бўлган жиҳатларни ҳисобга олган ҳолда амалга оширилиши лозимлигини назарда тутяпман.

Шунинг учун ҳам, бевосита Ўзбекистонда жамият ҳаётини демократиялаштириш хусусида гапирар эканман, мен энг аввало барча учун умумий, энг муҳим унсур бўлган сайланиш, охир-оқибатда демократик фуқаролар жамиятини шакллантирадиган принципларга риоя қилишни таъкидлаб ўтишни истар эдим. Ҳа, айрим бошқа давлатлардагидан фарқли ўлароқ, бизда дастлаб собиқ шўролар ҳудудида расм бўлган кўп партиявийлик йўқ эди. Бироқ янги партиялар тузилди, ҳозир ҳам тузиляпти. Бугунги кунда Ўзбекистонда қанча партия бор, Олий Мажлис — Ўзбекистон парламентида қайси партиялар иштирок этмоқда — булардан хабардорсиз. Уларнинг фаолияти, жамият ҳаётидаги иштироки, уларнинг дастур ва принциплари ҳам сизларга маълум.

Шуни рўй-рост айтишим лозимки, бугунги кунда Ўзбекистонда фаолият юритаётган партияларнинг барчаси ҳали оёққа туриш жараёнини бошдан кечирмоқда. Бу табиий ҳол. Чунки, агар жаҳон тарихини олиб қарайдиган бўлсак, ривожланган давлатлардаги бугунги кунда маълум тарихга, салмоққа эга, давлат ва жамият ҳаётига таъсир ўтказа оладиган барча партияларнинг салоҳияти бирданига шаклланиб қолмагани — улар жуда кўп синов ва хатолар, парвоз ва инқирозларни бошидан кечирганини кўриш қийин эмас. Кўплаб йиллар давомида демократик давлатлардаги кучли партиялар мазкур жамият билан мутаносиб равишда ривожланган, тажриба орттирган, куч тўпланган. Бунинг устига, энг ривожланган демократик давлатлар — Америка Қўшма Штатлари, Франция, Буюк Британия ёки Германияни олиб қарайдиган бўлсак, у ерларда партиялар унчалик кўп эмас. Бу ҳам фуқаролар жамиятининг етуклигидан далолатдир.

Фикримизча, бугунги кундаги партиялар шунчаки партия тузиш учунгина тузилмаслиги, бу шунчаки одатга айланмаслиги керак. Ҳар бир партия ўз қиёфасига, жамиятнинг ўзи суянадиган қатламлари манфаатларини ифода қилувчи аниқ дастурига эга бўлиши лозим. У, ҳозир таомилда бўлганидек, ўзининг маълум ва доимий сайловчиларига ҳам эга бўлиши лозим. Айни пайтда ҳар бир партия обрў-эътибор орттиришга интилиши, кўпроқ ишонч қозонишга, бинобарин, қонун чиқарувчи ва вакиллик органларида, кейинчалик эса ҳокимиятнинг ижрочи органларида ҳам кўпроқ ўрин олишга ҳаракат қилмоғи даркор. Халққа сайлов олди мавсумида эълон қилган дастурининг энг тўғри эканини, мамлакат интилаётган мақсад, фаровон ҳаётга айнан мана шу дастур орқали эришиш мумкинлигини исбот қилган ҳолда, уни изчиллик билан ҳаётга татбиқ этиши лозим.

Ўзбекистондаги партияларнинг шаклланиш жараёнини, биз табиий равишда, ислоҳотлар билан, туб демократик ўзгаришлар йўлидан бораётган жамиятнинг аниқ талаблари билан уйғунликда кўрамиз.

Олий Мажлиснинг охирги сессиясида сўзлаган нутқимда, менинг назаримда энг долзарб бўлган муаммолардан бири — мулкдорлар синфини вужудга келтириш масаласига тўхталган эдим. Моҳиятан, бу масала биз ислоҳотлар жараёнида ҳал қилишимиз керак бўлган вазифадир. Агар Ўзбекистонда мулкдорлар — нафақат йирик хусусий мулк эгалари, балки, ҳиссадорлик, жамоа шакли-даги мулкка шерик ва шу мулк орқали ўзларининг фаровонлигини оширишни тушуниб етадиган кишилар пайдо бўлсагина биз жамиятнинг барқарорлигига эришамиз. Шундагина барча демократик институтлар пайдо бўлади ва мустаҳкамланади, ҳар бир мулкдор ўз манфаатини ҳимоя қилар экан, айни пайтда ўз давлатининг манфаатларини ҳам ҳимоя қилади. Биз бугун мамлакатда ўтказилаётган ислоҳотлар айнан шу йўналиш сари юзланишини истар эдик. Мулкдорлар синфининг кучайиши натижасида янги партиялар вужудга келиши ўйлаб топилган эмас, балки ҳаётий зарурат туфайли туғилган ҳаракатлар пайдо бўлиши аниқ. Улар саноат, қишлоқ хўжалиги, савдо ва инсоният фаолиятига хос бошқа соҳалардаги хусусий мулк эгалари манфаатини ифода этади. Айнан шу партиялар, шу ҳаракатлар яшовчанлик ва барқарорлик касб этади, зеро, уларни юзага келтирган ижтимоий қатламларнинг ўзи яшовчан ва барқарор бўлади.

Яқин ўтмишдаги жамиятимизга хос энг машъум кўриниш — люмпенлашув — мулкий қиёфасини йўқотиш эди. Менинг назаримда, мазкур термин ва салбий кўриниш бугун собиқ шўро ҳудудидаги барча мамлакатларга ҳам тегишлидир. Люмпенлашув инсоннинг реал ҳаётий асосни ташкил этувчи барча нарсалардан маҳрумлигидир. Агарда инсонда ана шу боғлиқлик йўқ экан, унда масъулият ҳам, умрининг ҳар бир лаҳзасидан унумли фойдаланиб нимагадир эришиш, фарзандлари, оиласи, қариндошуруғларига қолдирадиган бирор-бир нарсани қўлга киритишга интилиш ҳам бўлмайди.

Биз мазкур масалаларга, худди шунингдек, бугунги кунда юзага келаётган сиёсий партиялар ва ҳаракатларга, умуман, Ўзбекистонда сиёсий ҳаётнинг шаклланиш жараёнига катта аҳамият бермоқдамиз.

Биз бу йўлдаги тажрибамизни янада бойитишимиз керак. Бу борада Россияда юз бераётган воқеалар эса бизга тўғри келмайди. Эҳтимол, бу ҳам жамият бошдан кечириши керак бўлган бир даврдир. Бироқ, парламентдан жой олиш учун ўзаро курашадиган 43 та блок тузиш — бу бир ўйин-ку. Уларни бир-биридан партиявий дастури эмас, йўлбошчилари орқали фарқлаш мумкин, холос. Ахир шу ҳам сиёсий курашми? Ахир шулар ҳам сиёсий партияларми? Буларни сиёсий оқимлар дейиш мумкинми? Кечирасизлару, шундай тизимда жамиятни демократиялаштириш ҳақида гапириш мумкинми? Қолаверса, ҳали Президент сайловида ҳам шундай ҳол юз бериши — кўнглида, кечирасизлар-у, сохта обрўга интилишдан ўзга истаги йўқ ўнлаб номзодлар пайдо бўлиши эҳтимолдан холи эмас. Демоқчиманки, бундай тизимнинг ўзи сиёсий кураш, сиёсий ҳаётнинг оддий кишилар ҳам тушунадиган амалий хусусиятга эга бўлиши учун жиддий замин ҳозирламайди.

Савол: Жаноб Президент, Сиздан — аҳолиси асосан мусулмонлардан иборат ва йирик маърифий мамлакатлардан бирининг раҳбаридан шуни сўрамоқчи эдим: Сиз Ўзбекистоннинг Ғарб цивилизацияси билан ислом дунёси ўртасида кўприк вазифасини бажаришини тасаввур қила оласизми? Мана шундай истиқбол ҳақида гапириш мумкинми?

Жавоб: Сиз ислом дунёси ҳақида гапираётганингизда, менда дарҳол бир савол туғилди: ислом дунёси нимани англатади? Демак биз «католиклар дунёси», «христианлар дунёси» дейишимиз керак экан-да? Бугун собиқ шўро ҳудудида ҳоҳ славянлар иттифоқи, ҳоҳ Марказий Осиё минтақаси ҳақида гапириш русум бўлган... турли нарсаларни аралаштириш керак эмас. Славянлар иттифоқи — бу алоҳида тушунча. Марказий Осиё давлатлари ҳудудий яқинлигидан келиб чиқиб, ўзларининг иқтисодий ҳамкорлигини мувофиқлаштириш йўлида ҳаракат қилмоқда. Булар буткул бошқа-бошқа нарсалар.

Шу боис, қачонки «Ислом дунёси», «Ислом цивилизацияси», «Ислом қадриятлари» ҳақида сўз борар экан, мен мазкур қадриятларни қандайдир сиёсий мақсадга хизмат қилувчи қадриятлар деб эмас, балки умуминсоний цивилизациянинг бойлиги, дея тушунаман. Шуни ҳам айтиш керакки, Франция, Германия, Буюк Британия ҳуқуқшунослари, ЕХҲТ ва бошқа Европа тузилмалари томонидан жуда жиддий таҳлил қилинган Ўзбекистон Конституциясида давлат билан дин аниқ-равшан ажратиб қўйилган.

Дарҳақиқат, аҳолимизнинг тахминан 80 фоизи мусулмонлардир. Биз аввал бошданоқ қандай оқимлар юзага келиши мумкинлигини тушуниб етдик ва ўшандаёқ аниқ, динни давлатдан ажратувчи, сиёсатни, давлат ҳаётининг йўналишини диний ғоялар эмас, халқ маъқуллаган Конституция белгилаб берувчи йўлдан собит боришимизни айтган эдик. Бу ўз-ўзидан демократик давлатнинг белгисини ташкил этади. Ислом давлатларида эса Конституция йўқ. Ислом давлатида энг асосийси — шариат талабидир. Қуръоннинг асосий талабларини акс эттирувчи шариатни афсуски, ҳар бир мамлакат ўзича шарҳлайди. Мазкур шарҳдан келиб чиқиб ҳар бир давлат маълум бир қиёфага эга бўлади.

Ҳамонки, сиз Ўзбекистон ислом дунёси билан яна қандайдир дунё ўртасида кўприк бўла оладими, дея савол берган экансиз, очиқ айтаман: биз ҳеч қачон кимлар учундир қандайдир кўприк бўла ол-

(Давоми 2-бетда).

«ТАНЛАГАН ЙЎЛИМИЗНИНГ ТЎҒРИЛИГИГА ИШОНЧИМИЗ КОМИЛ»

(Давоми. Боши 1-бетда).

маймиз ва бўлмоқчи ҳам эмасмиз. Биз олдимизга қўйган аниқ режалар ва ёрқин истиқбол билан жаҳон иқтисодиёти, жаҳон цивилизациясига мувофиқлашишни истаймиз. Халқимиз маънавияти, миллий хусусиятлари, анъаналари эса давлатимиз келажагини барпо этишда муҳим омил бўлиб хизмат қилади. Булар умуминсоний тараққиётга ҳамоҳанг бўлган халқимиз тарихи ва маданияти билан боғлиқдир. «Ислом цивилизацияси» деган тушунча ва диний ҳам миллий рангга бўялган бошқачароқ тушунчалар эса қандайдир хавф туғдирадигандек, бизни эҳтиёкорликка чорлайди.

Бугунги кунда дунёда ислом хавфи тўғрисида кўп гапирилмоқда. Бироқ, бу ерда масалага адолат билан ёндашиб, оқ-қорани ажрата билиш лозим. Чунки, ислом дунёси жуда мураккаб. Атрофимизда рўй бераётган воқеалар, жумладан, Афғонистон, Тожикистон воқеалари бу ҳақда чуқурроқ ўйлашга мажбур этади. Ислом дунёсини тор маънода тушунмаслик ва у ҳақда бир томонлама хулоса чиқармаслик керак. У шундай мураккаб дунёки, ўзига ниҳоятда жиддий диққат-эътибор беришни, ақлу заковат билан муносабатда бўлишни талаб этади. Унга сиртдан, енгил-елпи қараш жуда хавфли.

Савол: Ўзбекистон кўп миллатли давлат, қадимдан бу заминда турли миллатлар яшаб келади. Шунингдек, руслар ёки бугунги ибора билан айтганда, рус тилида гаплашувчилар ҳам анчагина. Кейинги пайтларда кўпгина Россия оммавий ахборот воситалари саҳифаларида бу ерда рўй бераётган воқеалар тўғрисида турли хабарлар эълон қилинмоқда. Миллатига қараб ишдан бўшатиш, газеталарнинг ёпиб қўйилиши... каби ҳуқуқни чеклаш ҳодисалари ҳақида ҳам гапирилмоқда. Буни сиз қандай баҳолайсиз? Уларнинг давлат қурилишида, республика ижтимоий-иқтисодий, сиёсий ва маданий ҳаётида тутган ўрни, Россия билан алоқалари ривожи тўғрисида нима дейсиз?

И. КАРИМОВ: Икки йил олдин ҳам бу масалани сунъий равишда қўзғашга ҳаракатлар бўлган эди. Жумладан, бир пайтлар собиқ ташқи ишлар вазири жаноб Козирев турли хил матбуот вакилларининг катта гуруҳи билан ташриф буюрганди. Уларнинг барчаси битта самолётда, қутқу қўзғотишга мўлжалланган ижтимоий соҳаларга оид терма буюртмалар билан олдиндан тайёргарлик кўриб келишганди. Учрашувда ҳали суҳбат бошланмасдан, вазир ҳатто Ўзбекистонга нима мақсадда келганини ҳам унутиб, Тошкентдаги Россия элчихонаси олдида кўп одам тўпланиб тургани ҳақида баёнот берди. Ҳиссиётларга берилган оломоннинг ҳаяжонини босиш учун жаноб Козирев ўша жойга борайлик деди. Мен бунинг олдиндан тайёрланган томоша эканлигини тушундим ва жаноб Козиревга: келинг, аввал сизнинг ташрифингизга боғлиқ масалалар бўйича суҳбатлашиб олайлик, деб таклиф қилдим. Ундан сўнггина Ўзбекистон Президентининг у эҳтиросли митингга аралашиши шартми ё йўқлигини муҳокама қиламиз.

Аслида нима бўлган эди? Бу воқеа рус тилида сўзлашувчи аҳолининг Тожикистондан, аниқроғи, Ленинобод ва бошқа жойлардан оммавий чиқиб кетиши даврида содир бўлди. Улар Россия элчихонасига мурожаат қилишар эди. Элчихона вакили эса кунига 20 тадан ортиқ одамни қабул қилолмасди. Натижада навбатда турганлар кўпайиб, асабийлик ва турли норозиликлар пайдо бўла бошлайди. Бир соат ичидаёқ, менга элчихона олдида кимлар тургани, қаердан келишгани, уларнинг қанчаси Ўзбекистон фуқароси эканлиги тўғрисида маълумот етказишди. Бу маълумотни жаноб Козиревга ҳам кўрсатишди. У бу ерда муҳокамага сабаб бўладиган бирор масала йўқлигини тан олди ва кечирим сўрашга мажбур бўлди.

Энди тўғридан-тўғри сизнинг саволингизга келсак, шундай жавоб бермоқчиман: агар сиз собиқ Иттифоқ ҳудудида рўй бераётган воқеаларни диққат билан кузатаётган бўлсангиз, албатта, Ўзбекистон парламенти яқинда тил тўғрисида янги қонун қабул қилганига эътибор бергандирсиз. Тил ҳақидаги олдинги қонун 1989 йил— айни, ҳамма нарса йўқ қилиниб, рад этилиб, миллатчилик руҳидаги ҳиссиётлар тўлқини қайнаб, қизишишлар ҳаддидан ошган тўполонли даврда қабул қилинган эди. Яширмайман, 89-90 йиллар эҳтимол, ҳатто 91 йилда ҳам шундай бир даврни бошдан кечирдикки, миллатчилик шамоли эсиб, Ўзбекистондаги ижтимоий барқарорликка хавф солибгина қолмасдан, республиканинг келажагига ҳам жиддий таҳдид қила бошлаган эди. Фарғона воқеаларидан ташқари, рўй берган бошқа ҳодисалар, шу ерда, бизнинг атрофимизда бўлиб ўтган воқеалар... агар хоҳласангиз, мен сизга уларни айтишим мумкин. Сиз ҳеч қаерда ўқимаган, билмайдиган яна кўп гаплар бор...

Биз шунда парламентда қонун қабул қилдик. Мен ўша пайтда ҳам то бу қонунга ўзгартишлар киритилгунга қадар, унда инсон, энг аввало, рус тилида сўзлашувчи миллатлар ҳуқуқларини чекловчи жиҳатлари бор деб ҳисоблар эдим. У даврлар ортда қолди. Ҳозир бизда мутлақо ўзга, барқарор вазият. Ҳатто, бозорларда, магазинларда, жамоат транспорти ёки истиқомат жойларида миллатчиликнинг айирмачилик қилиш белгиларига дуч келмайсиз. Мен бу ишларни доим кузатиб бораман. Бугун бизнинг жамиятимиз, таъбир жоиз бўлса, шаклланган бир пайтда янги қонун қабул қилишга қарор қилдик. У олдингисидан икки принцип бўйича бутунлай фарқ қилади ва замонавий демократик меъёр талабларига тўла жавоб беради.

Жумладан, биз эски қонуннинг 8-бандини бутунлай олиб ташладик. Унда бирор соҳада ишлаётган одам, 1998 йилга қадар муомала воситаси бўлган давлат тилини билиши зарурлиги назарда тутилганди. Давлат тилини билмаган киши бирор мансабни эгаллаши мумкин эмасдек эди. Биз бу бандни бутунлай олиб ташладик. Биз бу шартни ҳеч бўлмаганда, дейлик, Болтиқбўйи республикалари қонунларида акс этган мазмундан фарқ қиладиган тарзда олиб ташладик. Аслида, у бизда ҳеч қачон бўлмаган.

Биз мутлақо тўғри йўл тутдик деб ҳисоблаймиз, яъни шу пайтга қадар давлат тилини билмаслик, давлат ва жамоат ишларида иштирок этишига ҳеч қандай тўсиқ бўлган эмас, бундан кейин ҳам бўлмайди. Бундай чеклашлар бўлиши мумкин эмас. Шунингдек, бу ўзгартиришлар бизнинг жамиятимизда ҳатто, 1989 йилги қонуннинг энг қизғин тарафдорлари орасида ҳам ҳеч қандай салбий муносабат уйғотмади. Чунки, бир вақтлар бу ишга жон жаҳди билан хуруж қилган одамлар ҳам бугун ҳаётга бошқача, босиқ ва одилона назар билан қарашмоқда.

Иккинчи амалий янгилик илм олиш соҳасига тегишли. Давлат тилини билмаган одамнинг билим ололмаслиги тўғрисидаги ҳар қандай шарт, ҳатто унга озгина ишора ҳам олиб ташланди. Бошқаларини қўя турайлик, кам сонли миллатлар, энг аввало, рус тилида сўзлашувчи аҳоли ҳуқуқлари камситилаётгани тўғрисида бизга таъна қилмасликлари учун мана шу икки вазиятнинг ўзида ҳам биз қонунларимизнинг халқаро ҳуқуқ меъёрларига мувофиқ келишига ҳаракат қилдик.

Масалан менга умуман «русийзабон аҳоли» сўзлари тушунарли эмас. Бу тушунчани сизлар Россияда ўйлаб чиқаргансиз. Рус тилида гаплашувчи аҳоли дегани нима ўзи? Бу фақат рус миллатига мансуб одамлар эмаслиги равшан. Айрим руслар ўз она тилида гапирганига нисбатан русчани яхшироқ гапирадиган ўзбеклар ҳам бор. Уларни қайси тоифага киритасиз?.. Русча гаплашувчи аҳоли таркибида Россияга алоқадор бўлмаган миллатларнинг вакиллари кўпчиликни ташкил қилади. Хилма хил тушунчаларни киритяпмиз, уларни миллий мансубликка тааллуқли деб бўлмайди. Менимча, бу атама ҳуқуқий жиҳатдан қандайдир аниқлик киритишни талаб қилади: «рус тилида гаплашувчи аҳоли» деганда нимани тушунмоқ керак?

Бу ҳақда жон куйдираётганлар, айниқса Рус жамоалари конгресси русча гаплашувчи аҳоли деганда нимани тушунишларини изоҳлаб беришса бўларди. Айтмоқчи, «Рус жамоалари конгресси» деб нима учун аташган? Россия ҳамиша кўп миллатли давлат бўлган, фақат рус жамоаларини ажратиб кўрсатиш мумкин эмас. Жаноб Скоков ва ана шу «конгресс»нинг бошқа мафкурачилари ҳам жавоб топиши қийин бўлган бошқа саволларни ҳам беришим мумкин. Бундай саволни яна ўзгаларга ҳам берса бўлади. — Россия ҳуқуқшунослиги ёки Адлия вазирлиги шу масалалар юзасидан нега ўз фикрини айтмаётганини тушуниш қийин. Бундай саволлар эса жуда кўп. — Уларни баъзан сиз Ўзбекистонга нисбатан қўяётган сунъий саволлардан ҳам кўпроқ уларга беришингиз мумкин.

Истиқбол тўғрисида гапирганда эса, ишончим комилки, иқтисодиётда, ижтимоий-сиёсий турмушда ислоҳотлар йўлидан илгари борганимиз сайин миллатлараро муносабатларда ҳали ҳам вужудга келаётган айрим зиддиятлар бартараф этилиши ва уларнинг аста-секин бутунлай йўқ бўлиб кетиши учун кўпроқ шарт-шароит яратилади. Ўзбекистон аҳолиси кўпчилигининг фикри ҳам шундайлигини биламан. Жамиятимизда демократик ислоҳотларни қанчалик кўпроқ амалга оширсак, аҳоли ижтимоий ҳаётга қанчалик кенгроқ жалб этилса, одамлар шу жамиятда юз бераётган жараёнларнинг моҳиятини чуқурроқ англаб, сиёсий онги ошиб борса, баъзан сунъий равишда бўрттирилаётган бу муаммолар ўз-ўзидан барҳам топиб, жамиятимиз ҳаётидан чиқиб кетишига ишонч шунча кўпроқ бўлади.

Савол: Ўзбекистон Республикаси хорижий сармояларни жалб этиш нуқтаи назаридан собиқ Иттифоқ ҳудудидаги кўп давлатлардан ижобий фарқ қилади. Бу соҳада эришилган натижаларни умумлаштириб келгуси режаларингизни айтиб бера оласизми?

Жавоб: Аслида биз ўз йўлимизни, иқтисодий турмушдаги ислоҳотларимизнинг аниқ дастурини белгилаётганимизда Ўзбекистон иқтисодиётининг ҳаддан ташқари бузилган тузилмаларини катта сармоялар жалб этмай туриб, иқтисодиётга кўп маблағ сарфламай туриб қайта ташкил этиш, ўзгартириш мумкин эмаслигини жуда яхши тушунган эдик. Чунки тарихан шундай вазият вужудга келдики, Ўзбекистон СССР таркибидаги хом ашё етказиб берувчи республика бўлиб қолган эди. Мен буни кўплаб мисоллар билан кўрсатиб беришим мумкин. Бунинг устига, кўп одамлар шу мавзу теварагида ҳозир бошқача тасаввурда, хомхаёлларга берилмоқда.

Ўзбекистон ҳақиқатда ҳам табиий хом ашё заҳираларига бой. Мен уларни ҳозир санаб ўтирмайман, ўзларингиз яхши биласиз. Негаки, Ўзбекистоннинг бойлигини санай бошласанг, баъзи бировларнинг ичи куяди... нега шундай, билмадим? Ҳар ким ўз билганича тушунади, ҳар кимнинг ихтиёри ўзида... ҳали қазиб олинмаган фойдали қазилмалар, минерал хом ашёлар, қишлоқ хўжалиги борасидаги имкониятлар, ниҳоят, одам ва меҳнат кучи заҳиралари — буларнинг барчаси жамият манфаатлари, миллати ва динидан қатъи назар, Ўзбекистонда яшаётган бугунги ва эртанги авлод фаровонлиги учун ишлатилиши лозим. Буни фақат инвестиция йўли билан ва бу инвестицияларга қулай шарт-шароит яратиб, уларга ишончли кафолат беришимиз орқалигина амалга ошириш мумкинлигини жуда яхши тушунамиз.

Инвестиция ҳам ўз-ўзидан келиб қолмайди. Мана, кеча Борис Николаевич «биласизларми, биринчи июлгача инвестиция келмайди, чунки одамлар сайлов натижасини кутишяпти...» деб айтди. Менимча, инвестиция ўз-ўзидан йўналишини ўзгартирмайди. Мен буни ўз тажрибамдан келиб чиқиб гапиряпман. Беш йилдан бери Давосга бориб, йирик фирмаларнинг таниқли вакиллари билан учрашаман. Ўзбекистонга келишганда ҳам улар билан учрашаман. Мамлакат раҳбарининг улар билан қизиқиши, агар билсангиз, уларга бўлган ҳурмат-эҳтиром белгиси ва маълум даражада уларнинг фаолияти учун кафолат ҳамдир.

Хуллас, сармоялар бир йил — ярим йил ичида ўзининг йўналишини ўзгартирмайди. Улар жуда қийинчилик билан ва узоқ вақт мобайнида белгиланади. Сармоядор — капитал эгаси. Сармоядорлар — бор бойлигини бир кунда йўқотиши ҳам, ундан фойда кўриши ҳам мумкин бўлган кишилардир. Умуман олганда, иқтисод қонуни шундан иборатки, капитал капиталнинг кўпайтириши керак. Сармоядорлар фойдали тарзда маблағ қўйиб, ундан қўшимча фойда олиш мумкин бўлган майдонни қидиради. Капитал шунчаки ҳаракатсиз ётмайди. Бир пайтлар сиёсий иқтисод фанида қандайдир англаш қийин бўлган даромадлар ҳисобига яшайдиган рантьелар ҳақида ўқиган эдик. Бироқ мен, мисол учун, бугунги кунда Францияда ҳам, Германияда ҳам, Буюк Британияда ҳам бундай рантьеларни учратганим йўқ. АҚШда ҳам кўрганим йўқ. Ҳамма бизнес қилишни, яъни бойлигига бойлик қўшишни истайди.

Бу сармояларни жалб қилиш учун шароит яратилиши керак. Бу, албатта, энг аввало сармоядорнинг мазкур минтақада мавжуд сиёсий барқарорликка, бу давлатда қабул қилинган қонунлар, ҳуқуқий меъёрлар ҳар бир капитал эгаси олишни истаган фойда, даромадни кафолатлашига ишончи комил бўлишига боғлиқ. Шунинг учун ҳам улар узоқ танлайди. Мисол учун, японлар бизни 3-5 йил мобайнида кузатишди. Энди, мана бугун айтишим мумкинки, ниҳоят японияликлар хусусий сармоядорларнинг Ўзбекистонга кириб келишига имкон берадиган «дарча» очиляпти. Уни ким очяпти, деб ўйларсизлар? Энг аввало, «Мицуи», «Мицубиси», «Тойота» ва бошқа капитал эгалари очмоқда. Бироқ Японияда жуда қизиқ тартиб бор — у ерда давлат ташкилотлари ўзларининг сармоядорлари, банклари қайси минтақа маблағ қўйишда қай даражада истиқболли эканини яхши аниқлаб олиши учун уларга малакали ахборот бериш устида жиддий иш олиб боради.

Яна такрорлаб айтаман, у ерда хусусий фирмаларнинг ўзигина эмас, давлат ташкилотлари, ҳатто ҳукумат вазирликлари бу масалалар билан жиддий равишда шуғулланади. Кўп йиллар мобайнида Ўзбекистондаги вазият, унинг мен айтган талаблар доирасидаги имкониятлари ўрганилди. Ана шундан кейингина бу сармоялар мамлакатимизга кириб келмоқда.

Бугунги кунда яна бир масала мавжуд: собиқ шўролар ҳудудидаги айрим давлатлар кейинги йилларда уларга миллиардлаб доллар келганини такрорламоқда, айримлари эса уларга сармоя келмаётганидан нолимоқда. Назаримда, Ўзбекистон бу масалада тўғри йўл танлаган. Капитал, сармоя бирон-бир мамлакатга умуман кириб келмаслиги керак. Капитал, сармоялар иқтисодиётимиз тузилмаси хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда Ўзбекистонга энг кўп фойда берадиган муайян лойиҳаларга берилиши тўғрилигига бизнинг ишончимиз комил.

Бундан беш йил бурун биз Ўзбекистонда қайси соҳалар устивор бўлиши лозимлигини белгилаб олган эдик. Устиворлик нима дегани? Устиворлик — иқтисодиётдаги бир ҳалқа. Айни шароитда уни тортиб олиш билан барча иқтисодий соҳаларни бир-бири билан боғлаб турган улкан занжирни тортиб олиш мумкин. Бизда мана шу устиворликлар муайян соҳалардаги муайян лойиҳалар шаклини олган. Бу лойиҳалар эса бундан тўрт йил муқаддам тузилган эди. Биз ҳар йили уларни янгилаб турамиз.

Бизда Истиқболни белгилаш ва статистика давлат қўмитаси бор. Яқинда россиялик бир шарҳловчи уни қандайдир бир аждаҳога тенглаштирибди. Дарвоқе, қачондир ҳамма ҳам шу йўлга киради.

Истиқболни белгилаш ва статистика давлат қўмитаси нима дегани? Биз давлат режа қўмитасини тугатиб, уни статистика билан боғладик. Статистикасиз бирон-бир нарсани белгилаб бўлмайди. Одамлар статистика тайёрлаб берган таҳлилий материаллар асосидагина истиқболни белгилаш билан шуғулланади.

Дарвоқе, статистика хусусида. Бугунги кунда собиқ шўролар ҳудудидаги статистикага гоҳида унча ишониш қийин. Чунки, ҳар бир мамлакат ўзининг статистикасини яратяпти. Бизнинг статистикамизга ишонса бўлади — бизнинг халқаро валюта жамғармаси билан ҳамкорлигимиз статистикамиз тўғрилиги гаровидир. Халқаро валюта жамғармаси, Жаҳон банки статистикадаги бирон-бир сохталикни кечирмайди. Миллий даромад, ялпи маҳсулот, инфляция суръатлари ва нарх кўрсаткичларини оширадиган дефляторлар ҳисоб-китоб қилинганида Валюта жамғармаси ва Жаҳон банкининг мутахассислари теран тадқиқот ўтказишади.

Шунинг учун ҳам биз гапираётган устиворлик ва лойиҳалар сармоядорлар учун қулай унсур ҳисобланиб, юртимизга эртанги кунда ҳам хорижий мамлакатлардан капитал ва сармоялар кириб келишига асос бўлиб хизмат қилади. Бироқ биз бу кредитлар қотиб қолган, яъни биз олаётган фоиз билан белгиланадиган истиқболдаги ҳисоб-китобга асосланишидан манфаатдор эмасмиз. Бу тор мақсад эмас. Агар биз ким биландир ёки қандайдир банк билан 10 фоиз фойдаси билан 1 миллиард доллар олишга шартнома тузган бўлсак, буни ютуқ деб бўладими? Бу, аслини олганда, ўзбеклар айтганидай, бўйнига арқон солиб, кейин уни ўша сармоядорнинг қўлига тутқизишдай гап. Бундай бўлмаслиги керак. Умуман, агар биз ўзимизнинг сармоя ва ресурсларимиздангина фойдаланса яхши бўларди, албатта. Лекин бунинг иложи йўқ. Ҳозирча ташқаридан келадиган сармояларсиз ишимиз олға силжимайди. Бироқ, Ўзбекистонга сармоялар давлат, ҳукумат кафиллигисиз келганида янада яхши бўларди.

Бизда лойиҳаси бўлган фирма, тузилма бор дейлик. Бу лойиҳани амалга ошириш учун фирманинг ўзи сармоя жалб этади ва ўзи бўлажак ишлаб чиқариш асосида ҳисоб-китоб қилади... Бизнинг ишимиз эса бу сармоянинг сўмга алмаштирилишини, бу қўшма корхонадан олинадиган даромад қаттиқ валютага айлантириб жўнатилишини таъминлашдан иборат. Бу — менинг вазифамга киради. Бошқа ҳамма ишда эса фирма, ҳар бир тармоқ, ҳар бир корпорация барча масалаларни ўзи ҳал қилиши энг яхши йўл бўлур эди.

Ўтган йили биз Ўзбекистонда 1 миллиард Америка долларини ўзлаштирдик, таъкидлаб айтаман, ўзлаштирдик. Ҳозирги кунда амалга оширилаётган лойиҳаларни оладиган бўлсак, мен уларни ҳисоблаётганим ҳам йўқ. Тўғри, айрим кишилар уларни ҳисоблаб чиқиб, мамлакатимизда умумий қиймати шунча доллар турадиган мана шунча лойиҳа амалга оширилмоқда, дейишни ўз бурчи ҳисоблайди. Такрор айтаман, биз 1 миллиард доллар ўзлаштирдик. Бу кўпми, ё камми? Мен бу саволга бир хил аниқ жавоб бермоқчи эмасман. Ҳозирги пайтда қўлимизда қанча кўп ва жозибали лойиҳалар мавжуд бўлса, юртимизга шунча сармоя келиши керак. Биз уларга аввало барқарорлик, сиёсатимизнинг ўзгармаслиги нуқтаи назаридан кафолатни таъминлашимиз лозим.

Бу масаланинг бир нозик томони бор. Масалан, агар қўшма корхона барпо этилаётган бўлса, унинг ҳозирги пайтда амал қилаётган қандайдир қонун меъёрларига асосан барпо этилиши, ана шу қонунга таяниши табиийдир. Агар ўн йил давомида олдинги қонундан фарқ қиладиган янги қонунларни қабул қиладиган бўлсак, бу ҳолда мазкур фирма ўн йил давомида унинг даромадларига кафолат берадиган олдинги қонун меъёрлари асосида ишлаш ҳуқуқига эгадир. Олдинги ажратма, фойда меъёрлари, биз барпо этаётган имтиёзлар — буларнинг ҳаммаси тадбиркорлар учун ўн йил давомида сақланиб қолади. Мамлакатимизга сармоялар келишига йўл очган омиллардан бири ана шу. Қўшма корхоналарни 5 йил давомида, айрим ҳолларда эса 7 йилгача фойдадан олинадиган солиқдан, шунингдек таърифлар ва божлардан озод қиламиз.

Ҳозирги пайтда Ўзбекистонда амалга оширилаётган лойиҳалардан қайси бирини ажратиб кўрсатишишим мумкин? Андижонда Жанубий Кореянинг «ДЭУ» фирмаси билан ЎзДЭУ автомобиль заводи барпо этилаётганини айтиш мумкин. Бу лойиҳанинг қиймати жуда катта, ярим миллиард доллардан кам эмас. Бу корхона «фифти-фифти», яъни «эллигу-эллик» деган қоида асосида барпо этилмоқда. Сармоянинг 50 фоизини Ўзбекистон, 50 фоизини эса «ДЭУ» фирмаси ажратган. «ДЭУ» фирмасининг ўзи эҳтимол қандайдир заём маблағларини жалб этгандир, лекин бу бизга тааллуқли масала эмас. Ёки Бухоро нефтни қайта ишлаш заводини олайлик: унинг қиймати 350 миллион доллар. У ҳам «фифти-фифти» қоидаси асосида барпо этилмоқда: сармоянинг 50 фоизи бизники, 50 фоизи уларники. Ана шундай йирик лойиҳалардан ҳар бири юзасидан Вазирлар Маҳкамасининг махсус қарорини қабул қиламиз, унда фирмаларнинг имтиёзларига, уларнинг истиқболларига кафолат берамиз. Шуғина эмас. Яқинда парламентнинг навбатдаги мажлисида сиёсий кафолатни таъминлайдиган, Ўзбекистонга ўз сармояларини сарфлашга тайёр турган фирмаларга фақат молиявий-иқтисодий кафолат эмас, такрор айтаман — сиёсий кафолатни ҳам таъминлайдиган тегишли қонунлар қабул қилинди. Саволингизга жавобимни якунлар эканман, яна бир бор такрорламоқчиман: биз эртага — 1996-97 йилларда мамлакатимизга жуда катта сармоялар келади, деб хомхаёлга берилаётганимиз йўқ. Биз аниқ лойиҳаларни, масалан, ёқилғига доир аниқ лойиҳаларни кўзда тутиб ишлаяпмиз. Ўзбекистоннинг ёқилғи-энергетика мустақиллиги тўғрисида гапирамиз. Хўш, бу жиддий лойиҳами? Ҳа, жиддий лойиҳа. Биз 3 йил давомида шунга эришдикки, 1996 йилда четдан бирор тонна бўлсин нефть сотиб олмаймиз. Бир вақтлар пахта толамизнинг тахминан ярмини нефтга алмаштиришга мажбур эдик. Эндиликда бу пахта толасини жаҳон бозорига чиқараяпмиз. Бу — Ўзбекистонда 1996 йилда миллий валютамиз қаттиқ валютага эркин алмаштирилишига эришамиз, деб айтишимизга имкон берадиган янги валюта манбаидир. Бу шунчаки сўз эмас. Сиз менга бундай савол берганингиз йўқ, лекин мен сизга шуни қатъий айтишим мумкинки, 1996 йилда Ўзбекистонда миллий валютамиз тўла-тўкис эркин алмаштириладиган, мамлакат ичкарисида эркин алмаштириладиган бўлади.

Бу ҳисоб-китобларимиз нималарга асосланган? Улар аввало бизнинг тасарруфимиздаги бўлган ҳақиқий манбаларга асосланган. Мен уларни қисман айтиб ўтдим — пахтани жаҳон бозорида сотяпмиз. Бизнинг қўлимиздаги олтин ҳамда энг муҳими, биз ҳар томонлама рағбатлантираётган экспорт ана шундай манбалардандир. Дарвоқе, экспорт хусусида ҳам шундай масала бор. Бизнинг қонунчилигимиз, битта қонун эмас, балки бир неча қонун ўзаро боғлиқ ҳолда экспортчиларимизга, экспорт учун ишлаётган барча корхоналарга фойдадан олинадиган солиқни 50 фоиз қисқартиради. Бундай имтиёзни яна қайси мамлакатда кўргансиз? Бу жуда яхши, корхоналарни экспорт учун маҳсулот ишлаб чиқаришга қизиқтирадиган имтиёз. Бундан ташқари, корхона ўз маҳсулотини оз бўлса ҳам четга сотиши учун биз яна ўнлаб шароитларни яратиб беряпмиз. Экспорт қилиш оз-оздан бошланади, сўнгра аста-секин изчил жараёнга айланади, фойдаси сезилади.

Айрим мамлакатларда шундай иш тутишади, маҳсулотни четга сотишдан тушган валютанинг ҳаммасини миллий валютага алмаштириш учун Марказий банкка олиб қўйишади. Бизда эса атиги 30 фоизи олинади. Биз бунга узоқ вақт давомида эришдик, лекин эндиликда унга қатъий амал қиляпмиз. Эртага эса бу кўрсаткични яна камайтирмоқчимиз. Биз валютанинг эркин алмаштирилишига эришсак, яъни бизда валюта биржамиз учун доимий ишлайдиган манба яратилса ва пулимизни эркин алмаштириш имкониятига эга бўлсак бу иш амалга ошади.

Биз ишлаб топилган маблағларни мажбурий равишда давлат ихтиёрига олиб қўйиш билан шуғулланаётганимиз йўқ. Ҳисоб-китобларимизнинг кўрсатишича, ўтган йили валюта биржамиз орқали 1,5 миллиард Америка доллари ўтди. 1996 йилда бу рақам 2,6 миллиард долларга етади.

Баъзиларингиз бюджет билан қизиқдингиз, ҳатто бюджетга доир рақамлар нима учун эълон қилинмайди, деб ажабландингиз. Сиз мендан сўранг, бюджет қаерда эълон қилинганлигини айтиб бераман, иккинчидан, агар қизиқсангиз, бюджетнинг ҳар бир моддаси бўйича аниқ рақамларни келтиришим мумкин.

Шуни айтмоқчиманки, конвертация тўғрисида гап борганида, бу аниқ рақамлар, ҳисоб-китоблар билан мустаҳкамланади. Бюджет тасдиқланаётганда ана шу ҳисоб-китобларнинг ҳаммаси кўзда тутилган ва уларнинг ижро этилиши кафолатланади.

Ўзбекистоннинг йўли тўғрисида тўхталадиган бўлсак, гап бирор модел ҳақида бормаслигини яна бир бор айтиб ўтмоқчиман. Бизнинг йўлимиз, бюджетни шакллантиришнинг ўз усулларимиз бор. Мустақиллигимизнинг 3-4 йили ичида улар ўзини оқлади. Агар сиз буни «модел» деб аташни хоҳласангиз, майли «модел» бўла қолсин. Айрим газеталарингиз: Ўзбекистон Ўрта Осиё «йўлбарси» деб ёзиб, Жануби-Шарқий Осиёдаги айрим мамлакатларга ўхшатмоқда. Бу ҳам уларнинг ўз иши.

Кеча Борис Николаевич ўз нутқида айтган бир фикр менга маъқул бўлди. Биз ислоҳот тарафдоримиз, лекин жуда қимматга тушадиган ислоҳот тарафдори эмасмиз. Ҳақиқатан ҳам ислоҳотлар ислоҳот учун эмас, балки халқ манфаати учун амалга оширилади. Шу сабабли биз босиб ўтган босқич танлаб олган йўлимизнинг тўғрилигини тасдиқламоқда, деб ҳисоблайман.

(Давоми келгуси сонда).

Ўзбекистон ХДП МК Котибиятида

ЗАМИННИ, ЗАМОННИ ЯШНАТУР НАВРЎЗ

Буюк аждодларимиз, узоқ ўтмишимиздан мерос бўлиб қолган, Туркистон халқларининг қадимий байрами, табиат зийнати — Наврўз тобора яқинлашмоқда. У бу гал юртимиз мустақиллик йилларидаги илк ютуқларини қўлга киритган, ислоҳотлар ҳозирги босқичи, муайян қийинчиликларга қарамай, дадил амалга оширилаётган бир шароитда нишонланади. Шу муносабат билан Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши Котибияти партиямиз ташкилотларининг Наврўз байрамини ўтказишдаги иштироки ҳақидаги масалани кўриб чиқди. Наврўз, дейилади қабул қилинган қарорда, дўстлигу биродарликни, тинчлигу осойишталикни тараннум этиши, бунёдкорлик меҳнатига, тадбиркорлик ва ишбилармонликка даъват этиши, миллий қадриятларимиз, энг яхши урф-одатларимизни эъзозлаши билан биз учун ғоятда қадрлидир. Шу боис, Ўзбекистон Халқ демократик партияси ташкилотларининг Наврўз байрами тадбирларини ўтказишда фаол иштироки анъана бўлиб қолди.

Наврўзнинг нишонланиши, буюк бобомиз соҳибқирон Амир Темур таваллудининг 660 йиллиги, мамлакатимиз давлат мустақиллигининг беш йиллигига тайёргарлик кўришнинг таркибий қисми сифатида ҳамда унга бағишланган амалий ишларимиз партиянинг аҳоли турли қатламлари орасида обрўини оширишда, халқ билан алоқасини янада мустаҳкамлашда катта сиёсий аҳамият касб этишини ҳисобга олиб, Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши Котибияти Қорақалпоғистон республика, вилоятлар, туман ва шаҳар партия кенгашлари зиммасига 1996 йилги Наврўз умумхалқ байрамини тайёрлаш ва ўтказишда фаол иштирок этиш вазифасини юклади. Унда, ушбу вазифани бажариш учун, кенгашлар ҳузурида, анъанага мувофиқ, махсус ишчи гуруҳларини тузиш мақсадга мувофиқ, деб топилди.

Маҳаллий партия кенгашлари, тажрибадан келиб чиқиб, вилоят, шаҳар, туман ҳокимликлари билан ҳамкорликда, Наврўз байрамини юксак ташкилий ва ғоявий-сиёсий даражада ўтказиш учун барча зарур чора-тадбирларни кўришлари керак. Уни уюшқоқлик ва кўтаринки руҳда ўтишини таъминлаш, бу ишларга шахсан бошқош бўлиш — давлат идоралари, корхона, хўжалик, ташкилотларда раҳбарлик лавозимларида ишлаётган Ўзбекистон ХДП аъзоларининг масъулиятли бурчидир.

Ҳужжатда бошланғич партия ташкилотлари умумхалқ тантаналарига тайёргарликни зудлик билан бошлаб юборишлари, бунда ташаббускорлик, тадбиркорлик ва фаоллик кўрсатишлари лозимлиги таъкидлаб ўтилди. Меҳнат жамоалари, ўқув юртлари ҳамда маҳаллаларда оммавий-сиёсий ишларни жонлантириш, иқтисодий камқувват, кўп болали оилалар, ногиронлар, етим-есирлар, бева-бечораларга моддий, маънавий ёрдам кўрсатиш уларнинг диққат-марказида бўлсин, дейилади қарорда.

Барча даражадаги партия кенгашлари ва ташкилотларига республика «Маҳалла», «Наврўз», «Меҳр-шафқат ва саломатлик», «Соғлом авлод учун» жамғармалари, фахрийлар, хотин-қизлар, ёшлар, ногиронлар ҳамда бошқа жамоат ташкилотларининг маҳаллий бўғинлари билан биргаликда, жойлардаги шарт-шароитлардан келиб чиқиб, тозалик ва ободонлаштириш ишларини амалга ошириш, ҳашарлар ва шанбаликлар уюштириш, хайрия томошалари, спорт ўйинлари, халқ сайиллари, байрам кўрик-танловларини ташкиллаштиришда фаол иштирок этиш тавсия қилинди.

Ўзбекистон ХДП МК матбуот маркази.

ОБУНА-96: ЯКУН ВА ХУЛОСА

Аввал хабар берилганидек, Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши Котибияти 1996 йил учун партиямиз матбуот нашрларига обунани ташкил этиш ҳақидаги МК Котибияти қарорлари қандай бажарилганлиги ҳақидаги масалани кўриб чиқди.

Кўпгина партия кенгашлари ва бошланғич ташкилотлари матбуотнинг ХДП учун ўта муҳим аҳамиятга эга эканлигини эътиборга олиб, обуна мавсумини муваффақиятли ўтказишни ўзларининг биринчи галдаги вазифалари, деб ҳисобладилар. Улар бу соҳадаги ташкилотчилик ишларини бевосита меҳнат жамоалари ва аҳоли истиқомат жойларида олиб боришга йўналтирдилар. Ҳар бир партия ташкилотининг ХДП нашрларига обуна бўлишига, уруш ва меҳнат фахрийлари, эҳтиёжманд кишилар, ногиронлар, кўп болали оилаларни бепул обуна қилдириш учун ҳомийларнинг маблағларини топишга ҳаракат қилдилар.

Шу билан бирга, қатор партия кенгашлари обунани ташкил этишнинг моҳияти ва шу ҳақдаги қарорлар аҳамиятини тушуниб етмадилар. Улар обунани уюштиришга имиллаб киришиб, вақтни қўлдан бой бердилар. Натижада, республикада ХДП матбуот нашрлари учун белгиланган обуна топшириқлари бажарилиши барча вилоятлар, аксарият шаҳар ва туманларда барбод қилинди.

Котибият мажлисида мураккаб шароитларда обунани уюштиришда салмоқли натижаларга эришган партия кенгашлари ва фаолларини мукофотлашга қарор қилинди.

Қорақалпоғистон республика, вилоятлар ва Тошкент шаҳар партия кенгашлари учун белгиланган:

— биринчи ва иккинчи ўринлар 1996 йил учун обунани уюштириш шартини бажармаганликлари учун улардан биронтасига ҳам берилмади;

— учинчи ўрин обуна топшириқларини уддалашда бошқаларга нисбатан энг юқори кўрсаткичга эга бўлган Ўзбекистон ХДП Қорақалпоғистон республика кенгашига берилди.

Шаҳар ва туман партия кенгашлари учун белгиланган:

— биринчи ўрин Тўрткўл туман кенгашиға берилди.

— иккинчи ўринлар Ўзбекистон ХДП Хонобод шаҳар, Самарқанд, Оқолтин, Қўшкўпир, Шўрчи туманлар кенгашларига берилди.

— учинчи ўринларга Ўзбекистон ХДП Элликқалъа, Чуст, Қоровулбозор, Шаҳрисабз туманлар кенгашлари сазовор бўлдилар.

Юқорида номлари келтирилган туманлар кенгашлари Ўзбекистон ХДП МК Фахрий Ёрлиғи ва пул мукофоти билан тақдирландилар.

Котибият, шунингдек, 1996 йил учун ХДП матбуотнашрларига обунани ташкил этишга шахсан самарали ҳисса қўшган қуйидаги фаолларни Ўзбекистон ХДП МК Фахрий Ёрлиғи ва пул мукофоти билан тақдирлади:

Тўрткўл тумани «Шурахон» ширкатлар уюшмаси ҳудудий партия ташкилоти котиби И. Ортиқов, Ўзбекистон ХДП Қорақалпоғистон республика кенгаши Мафқуравий ишлар бўлими мудири А. Ибодуллаев, Қамаши туманидаги «Қоратепа» жамоа-ширкат хўжалиги бошланғич партия ташкилоти котиби Ш. Жабборов, «Ўзбекистон темир йўллари» Фарғона бўлинмаси кадрлар бўлими бошлиғи, бошланғич партия ташкилоти котиби С. Қодиров, Олтиариқ туманидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалиги бошланғич партия ташкилоти котиби Р. Ҳамдамов, Хонқа туманидаги Ал-Хоразмий номли жамоа хўжалиги ҳисобчиси, бошланғич партия ташкилоти ижроия бюроси аъзоси Э. Нурметов, Янгибозор туманидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалиги раиси муовини, бошланғич партия ташкилоти котиби Р. Собиров, Тошкент шаҳридаги Чкалов номли авиация ишлаб чиқариш бирлашмаси бошланғич партия ташкилоти котиби А. Доросевич, Шароф Рашидов туманидаги «Пахтаобод» деҳқон-фермерлар бирлашмаси бошланғич партия ташкилоти котиби С. Абсаатов, Гулистон туманидаги «Дўстлик» жамоа хўжалиги бошланғич партия ташкилоти котиби Й. Бойдавлатов, Норин туманидаги «Хўжаобод» жамоа хўжалиги бошланғич партия ташкилоти котиби А. Маматов, Поп туманидаги «Пахтаобод» жамоа хўжалиги бошланғич партия ташкилоти котиби М. Назарова, Жондор туманидаги Гагарин номли жамоа хўжалиги раиси муовини, бошланғич партия ташкилоти котиби Ҳ. Аҳадов, Пешку туманидаги «Боғи мусо» жамоа хўжалиги раиси муовини, бошланғич партия ташкилоти котиби С. Эгамбердиев, Андижон шаҳридаги 161-қурилиш тресті бошланғич партия ташкилоти котиби М. Эгамбердиев.

Обунани ташкил қилишда фаол иштирок этган қуйидаги фаолларга Ўзбекистон ХДП МК Сиёсий ижроия қўмитасининг Ташаккурномаси эълон қилинди:

Элликқалъа тумани ҳокимияти мутахассиси, туман «обуна штаби» аъзоси А. Шириев, Ҳўжайли туманидаги «Қорақалпоғистон» деҳқон-фермер хўжаликлари уюшмаси ҳудудий партия ташкилоти котиби С. Даулетов, Шаҳрисабз шаҳар халқ таълими бўлими мудири О. Тўраев, Чироқчи туманидаги «Ўзбекистон» жамоа-ширкат хўжалиги бошланғич партия ташкилоти котиби Т. Ҳасанов, Тошлоқ туманидаги «Фарғона» жамоа хўжалиги бошланғич партия ташкилоти котиби А. Юсупов, Бағдод тумани дон маҳсулотлари ишлаб чиқариш корхонаси бошланғич партия ташкилоти котиби А. Хўжаев, Тошкент шаҳар Юнусобод туманидаги 4-санаторий ҳамшираси Л. Носкова, Гулистон шаҳар тиббиёт билим юрти директори Т. Назаров, Сайхунобод тумани маданият бўлимининг бошланғич партия ташкилоти котиби Ҳ. Кийикбоев, Чортоқ туманидаги Навоий номли жамоа хўжалиги бошланғич партия ташкилоти котиби И. Юсуфжонов, Чуст тумани Олмос ҳудудий партия ташкилоти котиби В. Глопов, «Бухоротекс» ҳиссадорлик жамияти раиси муовини, бошланғич партия ташкилоти котиби М. Бозоров, Когон туманидаги «Олтин пахта» очиқ турдаги ҳиссадорлик жамияти бош муҳандиси, бошланғич партия ташкилоти котиби У. Маҳмудов, Қўшработ туманидаги «Пичот» маҳалла қўмитаси котиби, бошланғич партия ташкилоти котиби М. Темиров.

Котибият партия кенгашлари ва ташкилотларига, «Ўзбекистон овози», «Голос Узбекистана» газеталари ва «Мулоқот» журнали таҳририятларига обуна мавсуми якунларини яна бир бор чуқур таҳлил қилиб, 1996 йилнинг қолган даври учун, ушбу нашрларга обунани уюштириш ишларини давом эттиришни тавсия этди.

Демак, обуна тугагани йўқ. У давом этади!

Ўзбекистон ХДП МК матбуот маркази.

Уйчи туманидаги Абдували Мўминов номли жамоа хўжалиги фермери Абдувоҳид ҳожи Маҳмудов катта ютуқларга эришаётир. У жамоа хўжалигининг молхонасини сотиб олди. Ишни намунавий юритиб, ўтган йилнинг ўзида 34 тонна гўшт етиштирди.

Суратда: Абдувоҳид ҳожи Маҳмудов.

Турғунбек МАҲКАМОВ олган сурат.

«Ўзбекистон овози»га жавоб берадилар

Мақола юзасидан ўтказилган текшириш якунлари бўйича қўйидагиларни маълум қиламиз:

«ГИППОКРАТ КЕЧИРАРМИКАН?»

(«Ўзбекистон овози» 1996 йил 20 январь)

1994 йил август ойида Самарқанддаги 1-болалар юқумли касалликлари шифохонасида содир бўлган гўдаклар ўлими ҳолати бўйича махсус комиссия тузилиб, текшириш ўтказилган. Текшириш жараёнида шифокорлар томонидан қатор камчиликларга йўл қўйилгани аниқланди.

Самарқанд шаҳар соғлиқни сақлаш бўлимининг 1994 йил 7 октябрдаги буйруғига асосан 1-болалар юқумли касалликлари шифохонаси бош врачи С. Вафоқуловга, 3-поликлиника бош врачи Р. Пўлатовага хайфсан, шаҳар соғлиқни сақлаш бўлими бош педиатри Т. Коробицинага огоҳлантириш берилган. Шунингдек, шифохонанинг 1-бўлим бошлиғи Т. Раҳматов вазифасидан бўшатилган. Реанимация бўлими бошлиғи Ш. Мўминовдан ойлик иш ҳақининг 40 фоизи, даволовчи врач З. Очиловадан ойлик маош ҳақининг 20 фоизи миқдорида жарима ундирилган.

Болалар ўлими ҳолати бўйича ўтказилган текшириш хулосалари вилоят прокуратурасига юборилган. Кейинчалик бу масала шаҳар судида кўрилди ва суд ҳукми билан З. Очилова амнистияга тушди, врачлар Ш. Мўминов ва Т. Раҳматовларга 2 йиллик меҳнат интизомини тузатиш жазоси берилган. Норози томонларнинг аризасига кўра иш айни пайтда вилоят судида қайтадан кўрилмоқда.

Ҳақиқатан ҳам, травмотология-ортопедия шифохонаси врачи Ж. Ҳайдаров 1995 йил май ойида ҳарбий хизматга чақирилувчи А. Каримовга «ўнг билак суяги дистал қисмининг ёпиқ эпифизиализм ва чап билак пастки қисмида лат ейиш» деб ташхис қўйган ва гипсланган.

Ж. Ҳайдаровнинг ғайриқонуний қилган ҳаракати судда кўрилиб, икки йил давомида ойлик маошидан 20 фоиздан ушлаб қолиш ҳақида ҳукм чиқарилган. Унинг ноўрин хатти-ҳаракати бир неча бор меҳнат жамоаси ўртасида муҳокама қилинди ва бундай ҳолларнинг такрорланмаслиги учун зарур чора-тадбирлар белгиланди.

Самарқанд тиббиёт институти иккинчи клиникаси урология бўлими врачи Б. Эшмуродов таъмагирлик қилгани, пора олгани учун Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодексининг 214-қисми «а» банди билан судланган.

Вилоят соғлиқни сақлаш соҳасидаги салбий ҳолатларнинг олдини олиш ва унга қарши кураш мақсадида бу масала вилоят ҳокимлиги йиғилишининг кун тартибига киритилган.

Н. ҲАЙИТОВА,
Самарқанд вилоят ҳокимининг ўринбосари.

Таҳририсиз мактуб

АЙБИМ — КАСБИМНИ СЕВГАНИММИ?..

Ҳурматли таҳририят!

Мен ТошДУнинг физика факультети кечки бўлимини тугаллаб, ўзим туғилган қишлоққа қайтдим. Ҳозир Чироқчи тумани, «Бешчашма» жамоа хўжалиги, Оқолтин қишлоғидаги Қ. Абдуллаев номли 70-ўрта мактабда ишлаяпман. Икки фарзандим бор.

Сизларга мурожаат қилишимнинг боиси декабрь ойидан буён маош ололмайман. 14 соатлик дарсимга 672 сўм пул олсам-да, амал-тақал қилиб рўзғор тебратаётувдим. «Ахир эркаксан-ку, йўлини қил пул топишнинг», дегувчи ошноларим ҳам бўлди. Нима қилай — ўғирлик қилайми — худо сақласин, севган касбимни ташлайми — икки дунёдаям... Мен ахир ўз билимим, севган фанимни болаларга юқтиришни, қишлоқ болаларидан ҳам яхши физиклар етишиб чиқишини хоҳлайман. Биз, ўқитувчиларни зиё тарқатувчилар, деб алқашади. Шундай бўлгандан кейин, айниқса қишлоқ жойлардаги маорифчилар турмуши, меҳнат фаолияти билан мутасадди ўртоқлар бир қизиқиб кўрсалар, деган сўровим бор эди.

Абрай ЮСУПОВ,
ўқитувчи.

Маънавиятимиз мусаффо бўлсин

ШАРМ-ҲАЁ ҚАЁҚДА ҚОЛДИ?

Пойтахт китоб дўконларини кўздан кечиргандан сўнг шундай савол туғилди

Китоб — маънавий озиқ, халқимиз уни ҳамиша ардоқлаб келган. Ўтмишда жаҳонга танилган алломалар шу муқаддас заминдан етишиб чиққан экан, бу ҳам китобга, қолаверса илмга бўлган муҳаббат туфайлидир.

Юртбошимиз таъкидлаганидек, жамият маънавий инқирозга юз тутган, тилимиз, урф-одатларимиз йўқолиб кетиш олдида турган, миллатни миллат қиладиган нарсалар бутунлай топталган вазиятда истиқлолни қўлга киритдик.

Шукрларким, бешинчи йилдирки, ўзимиз танлаган йўлдан қийинчиликларни енгиб, дадил олға бормоқдамиз. Мустақилликни мустаҳкамлаш борасидаги одимларимиз суръатига ўтмиш сарқитлари, лоқайдлик баъзан панд бермоқда. Шу сабабли қўлга киритган ютуқларимиз билан бир қаторда кўнгилни ҳижил қиладиган камчиликлар ҳам учраб турибди.

Куни кеча газетамизда «Гдлян билан Ивановга Ўзбекистонда нима бор?» сарлавҳали мақола эълон қилинди. Ўзбек халқининг руҳини топтаган, бутун дунёга уни порахўр халқ деб кўрсатган бу кўрнамакларнинг қаламларидан тўкилган ифлос балчиқ нега бизнинг улкамизда пайдо бўлиб қолди, нега мусаффо ҳавоимизни яна бўлғамоқда деган ўй ҳар бир фуқаронинг кўнглидан ўтган бўлса керак. Агар шу каби туҳматдан иборат сассиқ алафга тула китоблар бемалол сотилаётган бўлса, маънавият тарқатадиган масканларнинг аҳволи қандай экан? Улар қандай китоблар билан савдо қилишяпти, шу соҳанинг мутасаддилари бу ишлардан хабардормилар, деган ниятда пойтахтдаги бир қанча китобхоналарни кўздан кечирдик.

Айтиш керакки, баъзи дўконларда нима керагу нима нокерак эканлигини унутмаганлар. Чунончи Шароф Рашидов шоҳ кўчасида жойлашган «Ҳарбий савдо»га қарашли 1-китоб дўконидан кўнглингиз тўлиб чиқади. Ғарб, рус адабиётлари билан бир қаторда ўзбек мумтоз ва замонавий адабиётларига кенг ўрин берилган.

Лекин аксарият дўконларда, айниқса, кўчакўйда, ер ости йўлакларида ташкил этилган хусусий дўкон ва савдо расталаридаги аҳволдан ҳайратланмасдан иложингиз йўқ. Дафъатан мен қайси юртдаман, қай шаҳардаман, деб савол бериши мумкин бу ерларга ташриф буюрган ҳар бир киши. Уларнинг баъзиларида ўзбек тилидаги китоблар умуман йўқ. Қуръон билан ёнма-ён беҳаё адабиётлар териб ташланган. Майли, биз Ғарб ва Шарқдаги алломалар китоблари билан рус тили орқали танишганмиз. Ҳозир ҳам шундай. Бундай китобларни «Правда Востока» кўчасидаги «Хамса», Пушкин кўчасидаги Ҳамид Олимжон майдонида жойлашган китоб дуконларида учратдик, холос. Лекин ана шу умуман талаб даражасидаги деб аталаётган дўконларда ҳам ўзбек китобларига жуда арзимас, ўшанда ҳам кўримсиз жойлар ажратилган. Дўконлардаги фахрий жойларни олди-қочди, муқовасида аёлларнинг ярим, баъзан эса росмана яланғоч расмлари туширилган китоблар эгаллаган.

Мана Ота Турк кўчасидаги Тошкент вилояти касаба уюшмалари бирлашмаси эшигининг шундоққина биқинида жойлашган очиқ китоб растаси. Уқувчи кечирсин, фойда оламан деб бу борада бизни қаёққа етаклаётганликларини кўрсатиш ниятида уят бўлса ҳам баъзи бир китобларнинг номларини айтиб ўтмай иложимиз йўқ, (мазмунини-ку оғизга олиб бўлмайди, алҳазар) «Счастье проститутки». Ҳа, ҳа ишонаверинг. Бутун бошли бир китоб худди шундай деб номланган. Муқовада яна ўша деярли яланғоч аёлнинг расми. Энди шу номни оддий инсон тилига кўчириб кўрайлик. Хўш, у ёки бу сабаб билан шу аянчли аҳволга тушиб қолган аёл қай замонда, қай юртда ўзини бахтли деб ҳисоблайди (борди-ю у жазманлари ҳадя этган тилло, дуру-гавҳарларга бурканган бўлса ҳам). Энди шу сўзни бизнинг шарқона одоб ва ахлоқимиз билан солиштириб кўринг-чи! Ўт билан сув, мутлақо ёпишмайди. Ёпиштиришнинг сира-сира иложи йўқ. Этингиз сесканиб кетяптими? Биз ҳам шу ҳолатга тушдик. Индаллосини айтсак, бундай китоб расталари олдидан ўтишга кишининг юзи чидамайди. Бу китоблар оғу ва заҳар!

Марказий универмаг олдидаги ер ости йўлагига тушамиз. Яна ўша аянчли манзара. «Окидист» фирмасига қарашли дуконда бу ерда номини тилга олиб бўлмайдиган «китоб»ларга дуч келдик. Сотувчининг айтишига қараганда, фирма хусусий, у китобларни топиб келади, қаердан келтиради номаълум. Лекин шу ерда сотилади. Кўрдингизми, энди сизда савол туғилади. Хўш, ўша китоблар қандай деб, бизнинг эса даъвоимиз қуруқ бўлиб қоляпти. Айбга буюрмайсизлар гапимиз пуч бўлмаслиги учун минг андиша ила баъзиларининг номларини келтиришга мажбурмиз. Китоб муаллифи инглиз Грехэм Мастертон, номлари «Сексуальные секреты Вашей соперницы», «Как заниматься любовью шесть раз в неделю».

— Фарзандларинг борми? — сўраймиз сотувчи йигитдан.

— Ҳа, бир қизим бор, ҳали ёш, — жавоб берди у.

— Борди-ю, 12-14 ёшларга боргач, шу китоблар унинг қўлига тушиб қолса, сен ўзингни қандай тутган бўлардинг?

Сотувчи аввалига каловланиб қолди, ўнғайсизланди, сўнг ўзини тутиб олиб жавоб берди.

— Уқийверсин, ахир бир кун шунга дуч келади-ку.

Ана холос! Маънавий озиқ тарқатаётган зотнинг фалсафаси шу бўлса...

— Ахир эр-хотин ўртасидаги муносабат фақат ва фақат уларга тегишли, бу ишдан бирор кимсанинг огоҳ бўлиши мутлақо мумкин эмас-ку. Нега энди бу ўта нозик масалаларни шу қадар бачканаларчасига, ҳайвоний ҳирсга эътиқод қўйяпсиз?

— Мен уқиб чиқдим. Ҳаммаси бор гап. Бу ерда уятли нарсани кўрмадим.

Табиийки, шарқона тарбия кўрган одамларнинг бу сотувчи оврупалик йигит билан умумий тил топиши сира-сира мумкин эмас. Бефойда баҳси бас этиб йўлимизда равона бўлдик. Шуни ҳам айтиб қўяйлик, айрим дуконларда ана шундай китобларни ...аёллар сотяпти.

Шу дуконнинг рўпарасида очиқ савдо қилиб ўтирган йигитта яқинлашамиз. Эркаклар қандай нарсаларни истеъмол қилсалар, аёлларчи... Хуллас шунга ўхшаган ор-номуссиз, уятли нарсалар. Бу дукон, сотувчининг айтишига қараганда, ўша Ҳамид Олимжон майдонидаги китоб дуконининг филиали экан.

Олган ноҳуш таассуротлардан сўнг баъзи мулоҳазалар ва қатор саволлар пайдо бўлди. Аввало китоб савдоси, қолаверса четдан шундай молларни келтириш эгасиз, ташлаб қўйилган соҳага ўхшайди.

Президентимиз Ислом Каримов бир гуруҳ ёзувчилар билан ўтказган учрашувда таъкидлагандики, мустақиллик фақат нон билан чой эмас, у аввало маънавий, яъни одамни одам қиладиган, миллатни миллат қиладиган тушунча. Хўш, шундай экан, юқорида номлари зикр этилган ва яна бошқа ўнлаб, юзлаб китоблар қандай одамга, қайси миллатга хизмат қилади? Лунда қилиб айтганда, бундай китоблар одамни одам қилмайди, балки одамни қора ер қилади. Фараз қилайлик, шу китоблардан бирини харид қилиб уйингизга олиб келдингиз. Тасодифан турмуш ўртоғингиз, ўғлингиз, қизингиз ёки келинингизнинг кўзи тушиб қолди ўшанга. Шундан кейин улар сизга қай кўз билан қарайдилар, тарбия, одоб, ахлоқ мавзусидаги суҳбатларингизни қай йўсинда тинглайдилар. Айтиб қўя қолайлик, оила аъзолари олдидаги обрўйингизнинг 90 фоизидан айрилдим, деб хулоса қилаверинг.

Шундай беҳаёликни минглаб нусхаларда тарқатиб, ҳозирги ёшларга хиёнат қилаётганликларини билармиканлар улар? Хўш, шарм-ҳаё қаёқда қолди ўзи? Умуман шу соҳага мутасадди бўлганлар ўз лоқайдликлари, бепарволиклари билан миллий маф-курамизга сезиларли даражада зарба берилаётганлигини тушунармиканлар? Агар бизга ёт, шарқона ахлоққа тўғри келмайдиган маънавий хуруждан ўз миллатимизни ҳимоя қила олмасак, бизни ҳеч ким кечирмайди, еяётган нонимиз ҳалол эмас. Виждон ва иймонни ўртага қўйиб, мазкур соҳадаги ишимизга холисона баҳо берайлик. Ахир «Ватанни севмак иймондандур» деб бежиз айтилмаган-ку. Шуни унутмайликки, маънавият йўқ жойда тараққиёт ҳам бўлмайди.

Тошкентдек шаҳри азимда шаҳар ва туман ҳокимликларидаги китоб савдоси билан шуғулланувчи акахонларимизга сўровимиз шу: ҳафтада, агар бу малоллик келса, лоақал ойда бир марта ўз ҳудудингизни пиёда кезиб чиқинг, қандай воқеалар содир бўлаётганлигини ходимларингиз томонидан юзаки тайёрланган қоғоздаги ҳисоботлар орқали эмас, балки ўша ернинг ўзида жонли одамлар орқали воқиф бўлингиз. Шундай қилсангиз ғафлатда қолмагайсиз. Ўз кўзингиз билан кўриб, ўз қулоғингиз билан эшитганга не етсин. Қўрқманг азизлар, агар шундай қилсангизлар, отдан тушиб қолмайсизлар.

Ўша юқорида биз эслатган ёзувчилар билан учрашувда Ўзбекистон халқ шоири Эркин Воҳидов истиқлол мафкураси ҳақида гап бораркан ноширлик фаолиятини тартибга солиш муҳимдир, деган фикрни ўртага ташлаганди. Ҳаёт бу фикрнинг ниҳоятда тўғрилигини кўрсатди. Китоб олиб келиш ва нашр этиш билан шуғулланувчи «Фонд», «Окидист», «Сайёра» фирмалари борлигини аниқладик. Биз билмаганларимиз ҳали қанча.

Ахир маънавиятимиз поклиги, мусаффолиги китоб дуконлари ва расталаридан бошланади-ку. Миллатимиз таъбини ҳира этувчи, унинг нафсониятини ерга урғувчи, ғуруруни таҳқирловчи, муқаддас қадриятларимизга соя ташлагувчи бундай беҳаё китобларга нафақат хонадонимизда ҳатто юртимизда ўрин бўлмаслиги лозим, деб ҳисоблаймиз. Бундай китобларга нигоҳ ташлашнинг ўзи гуноҳ. Шарм-ҳаёли халқимиз буларни асло онгига, шуурига сингдира олмайди. Шарм-ҳаёсизликка эрк берилган жойда, шубҳасиз, иймон-эътиқодга, виждону ор-номусга, миллий ғуруру ватанпарварлик туйғусига шикаст етиши турган гап.

Хулоса шуки, назаримизда, маънавият билан боғлиқ соҳаларни фойдага қурбон қилмаслик керак. Зеро, маънавиятни сотиб ҳам бўлмайди, сотиб олиб ҳам. Бу ўта жиддий масала бўлиб, у фақат миллатга дахлдор.

Шуни ҳам таъкидлаш керакки, давлат китоб савдо дуконларидаги аҳволга жиддий эътирозларимиз йўқ. Биз юқорида келтирган мисолларнинг аксарияти хусусий фирмаларга қарашли китобхоналарда юз бермоқда. Китобларни босиб чиқариш ва уларни сотиш ишларини давлат назоратига олишнинг иложи бўлмаса (бу соҳада ҳам хусусийлаштириш давом эттирилса) лоақал тайёрланаётган маҳсулотларнинг ғоявий йўналиши, мазмуни шарқона ахлоқимизга, миллий мафкурамизга тўғри келиш-келмаслигини назоратга олишни шарт деб ҳисоблаймиз. Зеро, бундай ахлоқимизга мутлақо сиғишмайдиган «китоб»лар эндигина шаклланиб бораётган миллий мафкурамизга хуруж, унинг илдизига болта уриш билан баробар. Гап шундаки, бу каби беҳаё «китоб»ларнинг барчаси четдан, асосан Россиядан келтириляпти. Бинобарин бу соҳани дуч келган одамлар қўлига ташлаб қўйиш асло мумкинмас.

Биз фақат Тошкент шаҳридаги китоб дуконлари ҳақида фикр юритдик. Хўш, юртимизнинг бошқа йирик шаҳарларида бу борадаги аҳвол қандай? Бу ва юқорида билдирилган мулоҳазаларга сиз қандай қарайсиз, муҳтарам газетхон?

Исмоил СУЛАЙМОНОВ,
Миршароф МУҲСИМОВ.

Тарихимизнинг қора кунлари

«ЯРИМ ПОДШО»— ГЕНЕРАЛ-ГУБЕРНАТОР

«Биз хон билан эмас, балки халқ билан тўқнашдик. Уни бостириш осон бўлмади. Руслар ҳали Ўрта Осиёда Қўқондагидек узоқ ва қаттиқ қаршиликка дуч келмаган эдилар».

Фон КАУФМАН.

Туркистон Россия томонидан босиб олингач, бу ерда кучли мустамлакачилик тизими қарор топди. 1867 йилда Туркистон генерал-губернаторлиги ташкил қилинди. Тошкент шаҳри унинг маркази қилиб белгиланди. Дастлаб генерал-губернаторлик икки вилоятдан иборат бўлса, кўп ўтмасдан унинг таркибига ўлкадаги бешта вилоят кирди. Туркистондаги мустамлакачилик сиртмоғини маҳкам ушлаган ўнлаб босқинчи рус генераллари халқимиз хотирасидан унинг миллий давлатчилигини қисиб чиқариш учун қўлларидан келган барча ишни қилдилар. Бу генералларнинг Туркистондаги фаолияти ёвузлик билан бошланиб, худди шундай ёвузлик билан тугайди. Туркистоннинг биринчи генерал-губернатори Константин Петрович фон Кауфман (1818-1882 йиллар) шундай генераллар орасида алоҳида ажралиб туради. У Россия император аъзами Александр II нинг энг арзанда генералларидан бири бўлиб, унга Туркистон ўлкасини босиб олиш ва бошқаришда чексиз ваколатлар берилади. Маҳаллий халқ ўртасида «ярим подшо» деб ном олган Кауфман буюк рус шовинистик давлатчилиги билан энг кўп даражада «заҳарланган» ҳарбий ҳукмдор ва зобит эди. Шуниси таажжубланарлики, фон Кауфман Петербург Фанлар академиясининг фахрий аъзоси ҳам эди. У Ўрта Осиё чор Россияси томонидан босиб олинишини бошқарди. 1867-1881 йилларда Туркистон ўлкасининг биринчи генерал-губернатори бўлди. Александр II томонидан Кауфманга берилган ваколатлар тўғрисидаги ёрлиқда бундай дейилади: «Туркистондаги генерал-губернаторимиз генерал-адъютант Константин Кауфманга олий ваколатларимизни бериб қўйишни муносиб деб топдик. Уни ҳар қандай сиёсий, чегара ва савдо ишларини ҳал этишга, чегарадош давлатларга музокаралар олиб бормоқ учун ишончли кишиларни юборишга ҳамда ҳар иккала тараф фуқароларига манфаат етказувчи шартнома ёки қарорларни имзолашга вакил қилиб қўйдик...»

Император топшириғига кўра, фон Кауфман томонидан 1868 йил 29 январда Тошкентдан Қўқонга жўнатилган бир мактубда шундай дейилган эди: «Улуғ рус подшоҳи бизга чегарадош давлатларда хонлар билан фуқаролар ўртасида нифоқлар чиқишига ҳеч қандай йўл қўймайди». Лекин ўз ёвуз мақсадига эришиш йўлида ҳеч қандай шармандаликдан қайтмайдиган Россия императори ва унинг Туркистондаги ноиби Кауфман Бухоро амирлиги ва Хева хонлигини бўйсундиргач, олдинги ваъдаларни унутди. Энди Туркистон генерал-губернаторининг Қўқон хонига муомаласида дўқпўписа, дағдаға оҳанглари яққол кўриниб туришидан ташқари, Петербургдан Тошкентга мунтазам равишда юборилиб туриладиган махфий йўл-йўриқлар «оҳанги» ҳам таниб бўлмайдиган даражада ўзгариб кетди. Чунончи, 1874 йил 31 май куни фон Кауфман Худоёрхонга ёзган қутқули мактубида: «Агар ўз фуқароларингизни бошқариш усулларини ўзгартирмас экансиз, у ҳолда тақдирингиз ёмон тугашини олдиндан айтиб қўймоқчиман», деб беҳаёларча ёзаверади.

Қўқон хони Худоёрхон давлатни бошқаришдан кўра кўпроқ вақтини айш-ишратда ўтказган ҳукмдорлардан эканлиги кўпчиликка маълум. «Тарихимизнинг энг кир, энг қора» кунларида бу хоннинг қўли қилич дастасини тутиб, душманга қарши курашишдан кўра кўпроқ ҳарамдаги парию санамларнинг сочини силашга мойил эди. Ўз фуқароларига бемисл жабр-фалокат ёғдирган хон руслар ҳужум қилгач, 1875 йил 24 июлда тахтни ташлаб, Қўқондан Хўжандга қочишга мажбур бўлади.

Россия императори ваъдаларига ишониб, не-не умидлар билан Тошкентга келган Қўқоннинг собиқ хонини 8 август куни Туркистон генерал-губернатори Кауфман қабул қилди. Кауфман аллақачон Худоёрхоннинг қисматини ҳал қилиб бўлган эди. «Туркистон вилоятининг ғазети»да ёзилишича, Худоёрхоннинг Кауфман билан бўлган суҳбатидан кейин хон қўлдан кетган тож-тахтини қайтариб олиш учун, чўкаётган одам хасга тирмашганидек, у ҳам Россия императори билан шахсан учрашиш учун ўзининг хос одамлари билан Петербургга жўнаб кетади.

1875 йил 12 августда, Худоёрхон Петербургга сўнгги илинж билан йўл олган куннинг ўзида фон Кауфман бир неча қўшин турларини жамлаб, катта ҳарбий куч билан Қўқонни забт этиш учун йўлга чиқади. Бу ҳужумнинг бош раҳбарлик ҳуқуқини фон Кауфман ўзида сақлаб қолган эди. Кауфман Қўқон хонлигини босиб олиб, унинг ҳудудини Фарғона вилояти деган ном билан генерал-губернаторлик таркибига киритди.

Келиб чиқиши асли немис зодагонларидан бўлган фон Кауфман Россия императорининг содиқ мулозими эди. У ўз ҳарбий ҳаёт йўлини кичик зобитликдан бошлаб, генерал-адъютант даражасигача кўтарилиб, Россия империясининг истилочилик юришларида қатнашди. Ана шунинг учун ҳам чор ҳукумати унинг тажрибасидан Ўрта Осиёда фойдаланишни кўзлади. Мусулмонларнинг ашаддий душмани бўлган Кауфман рус ҳарбийларининг энг фаол истилочи жандарми граф Д. Милютиннинг — империя ҳарбий вазирининг яқин маслакдоши ва сирдоши эди. У ўзининг юракдаги пинҳон сирини Д. Милютинга 1876 йили йўллаган маърузаномасида баён этиб, Россия ва Англия каби насроний давлатларнинг Осиёдаги мақсади муштарак эканлигини таъкидлаб, «бу жойда бизнинг умумий душманларимиз — мусулмонлик ва ёввойиликдир» деб, ҳарбий вазирдан қаттиқ сиёсат ўтказишда кенг ваколатлар сўрагани ҳам тасодифан эмас.

Туркий халқларнинг ёвуз душмани фон Кауфманнинг халқимизни қулликда сақлаш бўйича «фаолият»и унинг қуйидаги йўриқномасида ҳам акс этган: «Бу халққа, — деб ёзган эди у ҳужжат бандларининг бирида, — иложи борича, мумкин қадар кўпроқ пахта эктириш, уларни тинимсиз ишлашга мажбур этиш керак, токи бу халқ бир зум ҳам бошқа нарсаларни ўйлашга, сиёсий воқеаларни англаб етишга вақти ҳам, хоҳиши ҳам қолмасин».

...Пойтахтимиз Тошкентнинг сўлим гўшаларидан бири — Амир Темур хиёбонидан ҳар гал ўтар эканман, хаёл мени яқин ўтмишга олиб кетади. Бундан бир неча йил муқаддам бу ерда «бутун йўқсилларнинг доҳийси» Карл Марксниг баланд бюсти турарди. Бундан 50 йил муқаддам бўлса, бу майдонда «барча замонлар ва халқлар доҳийси» И. В. Сталиннинг қўлида рўзнома ушлаган маҳобатли ҳайкали қад кўтарган эди. Бундан 100 йил олдин эса, бу ерда К. П. Кауфманнинг ҳайкали мавжуд бўлган. Ҳозирги Ҳамза кўчаси 1918 йилгача Кауфман номида бўлган, ҳайкал ҳам 1918 йилгача ўз ўрнида турган.

Бугун Ўзбекистон Мустақил.

Ўзига хос доҳийларнинг ҳайкаллари тарихнинг бир имоси билан қайтиб келмас бўлиб улоқтириб ташланди. Мана, буюк саркарда бобомиз Амир Темур ҳазратлари гўё бу ёвуз душманлардан табаррук замин — туркий тупроқни тозалагандек от ўйнатиб, савлат тўкиб турибди. Темур бобомиз «Куч — адолатда!» деб, туркий қавмларни бирликка чақираётгандек, давлат асосларини фақат адолат билангина мустаҳкамлаш мумкинлигига ҳаммамизни даъват қилаётгандек туюлади.

Қаҳрамон РАЖАБОВ,
тарих фанлари номзоди.

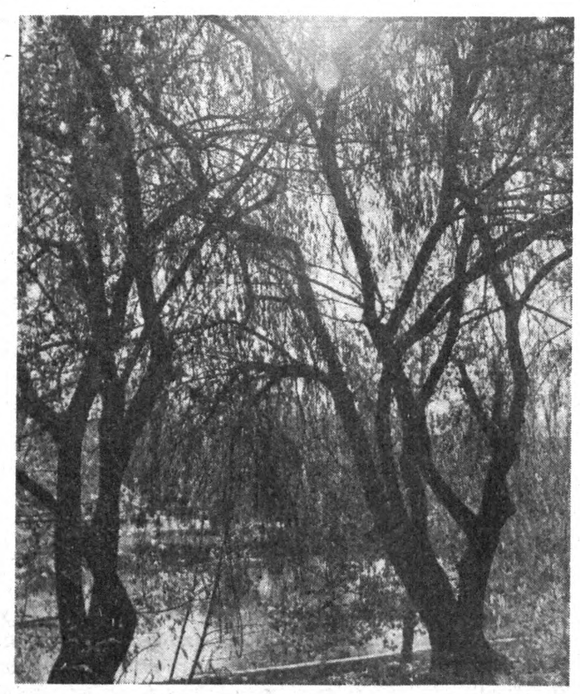

Баҳор нафаси.

Ш. ИБРОҲИМОВ олган сурат.

ЎЗБЕК ДАВЛАТ ЦИРКИ
1996 йил 21 март
Баҳор халқ байрами қутлови
"НАВРЎЗ"
катта шодиёна томошаси
Томоша соат 12.00 ва 15.00. да бошланади.

АЗИЗ БОЛАЛАР, СИЗЛАР УЧУН!
1996 йил 22 мартдан 31 мартгача
мактаб ўқувчиларининг
баҳорги таътил кунлари
ранг-баранг дастурли
КАТТА ЦИРК ТОМОШАЛАРИ
Томоша соат 12.00 ва 15.00 да бошланади.
Жамоа буюртмалари қабул қилинади.
Мактаблар буюртмаси манзилга етказиб берилади.
Тел: 44-35-91, 44-29-04.

SPORT

ОЛИМПИАДА ОРЗУСИ

• КУРАШ. Полвонларимиз Тошкентда ўтказилган Республика спартакиадаси беллашувларида Олимпиадага йўлланма олишни ният қилиб майдонга тушдилар.

Яна бир ярим ойдан кейин Хитойда Осиё чемпионати ўтказилади. Бу мусобақада Атланта олимпиадасига номзодлар сараланади. Юнон-рум ва эркин кураш бўйича вазнларига кўра Карим Қозоқов, Дилшод Орипов, Баҳодир Қурбонов, Григорий Гуляев, Шавкат Шафиев, Сергей Красильников, Зафар Очилов, Шамсиддин Худойбердиев, Ислом Кенжаев ва Шермуҳаммад Қўзиевлар ғолиблик супасига кўтарилишди. Эркин курашда эса Ғайрат Йўлдошев, Маис Ибодов, Талгат Илёсов, Нурлан Жақсалиқов, Рустам Миршонов, Алихон Иброҳимов, Баҳром Саидов, Ҳошим Ҳакимов ва Александр Телегинлар спартакиада чемпиони бўлишди.

ФУТБОЛ МАЙДОНЛАРИДА

• Ўзбекистон миллий терма жамоаси футболчилари Хитой сафаридан қайтишди.

Жаҳон чемпионати ва Осиё кубоги учун мусобақаларга тайёргарлик кўраётган футболчиларимиз сафарда иккита ўртоқлик учрашуви ўтказдилар. Улар Хитой олимпия терма жамоасини 3:0 ҳисобида ютиб, такрорий ўйинни 4:4 қилишди. Энди терма жамоамиз Саудия Арабистонига йўл олишади. Мавсумга ҳозирланаётган Тошкентнинг «Трактор» жамоаси эса Малайзияда бешта учрашув ўтказиб, уч марта ғалабага эришди, икки ўйинни дуранг қилди.

МУЛОҲАЗА

АВВАЛ ЎЗИНГГА БОҚ...

Одам учун энг қадрдон, энг яқин нарса нима? Ота-онасими, ўғил-қизларими, жонажон биродарларими, ёру жўраларими? Ёки меҳнату машаққат билан топган молу давлатими? Меҳр билан қурган иморат-жойими?.. Шулар хусусида ҳеч бир ўйлаб кўрганмизми?

Ота-она, ака-ука, бола-чақа, эр-хотин, молу дунё, уй-жой барча барчаси одам учун қадрли, азиз. Бирининг ўрнини бошқаси босолмайди. Агар кишига шуларнинг ичидан фақат биттасини танла, дейилса, у мутаассир бўлиб, ғоят қийин аҳволга тушиб қолади. чунки онам керак, отам керакмас, деёлмайди. Улар бири биридан мукаррам. Акам яхши деса, укасининг кўнглини ўйлайди. Ўғлим деса ширинда шакар қизи... Одам учун бу дунёдаги барча ҳодиса қадрли. Одамнинг ҳаёти, аъмоли, тирикчилик тарзи улар билан кўзга кўринмас иплар орқали мустаҳкам боғланиб кетган. Бу вобасталик одам вужудининг томир-томирларига уланиб, пайвандланган.

Одамнинг ўзи бўлмаса, унинг учун бошқа ҳодисалар ҳам бўлмайди. Дунёга унинг ўзи келиб, ўзи кетади. Бешикка ёлғиз ётқизилади, қабрга якка ўзи қўйилади. Аммо одам ўзини биладими? Сурати, сийратини тўлатўкис шарҳлаб бера оладими? Ўзининг кимлигини, яшашдан мақсади, муродини тушунадими? Вужудида қанақанги аъзолар мавжудлиги, уларнинг вазифаси, аҳамиятини-чи?

Бировлар ҳақида «Мен унинг қандайлигини беш бармоғимдай яхши биламан» дейишади. Ҳатто «Бутун аждод-авлодини, етти пуштини биламан» дейдиганлар учрайди. Бироқ шу билаган аввало ўзини, лоақал бармоқларининг нега қисқа-узунлигини, бош бармоқларининг икки, қолганларининг уч бўғинлигини биладими? Калтагина жимжилоғида ҳам, ундан салкам ярим баробар узун ўрта бармоқларида ҳам уч бўғин мавжудлигини тушунтириб бера оладими? Бармоқ учларидаги бетакрор, турфа тарз чизиқларда, улардаги тирноқларда не ҳикмат борлигидан хабардорми?

Билаганларнинг билимини синовдан ўтказадиган бу каби саволлар яна кўп. Улар ҳар қандай ақллини шоширади. Дейлик, 30-40 йил нене идораларга эга бўлиб, шайтонни шоштирадиган устамонликлар кўргазган амалдор амакилар ўз вужудида қанча устихон борлигини дабдурустдан айтиб беролмайди. Ёки туғилганидан ҳисоб-китобнинг нонини еган, элнинг қанча мол-давлатини «сув» қилиб юборган, қалоблигидан қўш-қўш қасрлар қурдирган бойвачча ҳисобчиларнинг барчаси ҳам танасидаги талоғини бехато кўрсатиб, унинг аҳамиятини тўла тушунтириб беролмайди. Ҳисоб-китобда пир бўлган ўша зотлар лоақал қўл-оёқлари бармоқларида қанча бўғин борлиғини, 70 га кирган бўлса-да, бир марта санаб кўришмаган.

«Мен уни, уларни яхши биламан» деймизу бироқ ўзимизга улардан кўра яқинроқ, азизроқ бўлган вужудимизни билмаймиз. Кўриниб турган сиртини ҳам, кўздан пинҳон ичини ҳам. Албатта, барчамиз юрак кўкрагимизнинг чап тарафидалигини биламиз. Бироқ ҳамма ҳам ўнг тарафида қанча, чап томонида нечта қовурға борлигини, қорин билан ошқозон нелигини, жигари, талоғи, ўти қайси жойдалигини кўрсатиб беролмайди. Қон қайси тарзда вужудга келади? Балғам, сафро нима? Қани, айтингчи, ким аниқ жавоб қайтара олади?

Новвой ёки адабиёт муаллимига кўричак қаерда бўлишини билиш шартми? Буларни шифокорлар билса бўлади-да, дейишлари турган гап. Йўқ. Ҳар бир одам албатта ўз узвларини билиши керак. Чунки ўзини билиш, аввало, вужудни ўрганишдан бошланади. Вужуддаги аъзоларни ўрганиш, уларни мушоҳада қилиш орқали ўзликни англаш йўлига кирилади.

Одам ўз танасидаги узвларининг мукаммаллигини мушоҳада қилиб, Ҳақ таолонинг қудратини англайди. Тириклигини таъмин этувчи аъзоларни билишдан илм ҳосил қилади. Аллоҳ таоло ато этган ақл-тафаккурини пешлайдиган илм орқали ўз дилини поклайди. Кўнглини шайтоний нафс хуружидан иҳота қилиб, руҳини тиниқтиради. Демак, узвларини англашдан бошланган илми орқали Ҳақ субҳанонинг ўзини мўъжизаси қилиб бино этганини тушунади. Бунинг учун Аллоҳ таолонинг беқиёс қудратига шукроналар қилиб, ҳамду сано айтади. Тозадил билан бетаъма ибодат қилади. Вужудини билиш ўзини билишга, ўзини билиш Яратганнинг мўъжизаси эканини англашга, бу эса оламни ҳис қилиб, кўнгил кўзларининг очилишига сабаб бўлади. Илм зоҳирдаги кўзга кўринмас кўнгил кўзларини очиб, ҳақни танитади, Одамни яратган эгаси Аллоҳ даргоҳига муяссар этади.

Дунё-одам учун бир манзил. У жамики бандалар учун Аллоҳ таоло даргоҳига бориладиган йўл. Ана шу машаққатлар маконида адашмасдан юриб, Ҳақ висолига эришиш тирикликнинг бош мақсади. Сир-синоатли чалкаш йўлда нафс қутқуларига муккасидан кетмасдан Аллоҳнинг муборак китобида буюрилган, унинг ҳақ пайғамбари даъват қилиб, ибрат кўрсатган шариат аҳкомларига амал қилиш эса аввало вужудни поклашдан бошланади. Аллоҳ намозни албатта таҳоратли бўлиб ўқишни, ибодат қилаётганда, «Қуръон»ни қўлга олаётганда вужуд бокира бўлиш зарурлигини буюрган. Мусулмон банда эса бир кун-тунда беш бор намоз ўқиши керак. Демак, у шунча марта оёққўли, юз, бўйни, қулоқларини ювиши лозим. Агар англасалар биргина шу амалнинг ўзида ҳам буюк ҳикмат мужассам. Бандага: «Ўз вужудингга қара, уни тани, мушоҳада қил, ишингни узвларингга назар солишдан, уларнинг сифат, аҳамиятини англашдан бошла,» — деган даъват бор.

Афсуски, вужудга яширинган ҳикматларни билмайдилару. «Ер остида илон қимирласа биламан» дейдилар. «Мени ҳеч ким тушунмайди» дея айюҳаннос солиб, оламга ўт қўймоқчи бўлганлар ўзларини ўзлари тушунармикан?! Ёки отаси, онаси, атрофидаги биродарлари нега уни тушунмасликларини тушунтириб бера олармикан?!

Вужудини билиб, уни тоза тутиш одамнинг илк яралишида мавжуд бўлган нуқсонлардан поклайди. Албатта, тан парвариши, унга хуш ёқиб, лаззат берадиган маишат орқали беҳад машғул бўлиш йўли билан инсон нуқсонлардан холи бўлмайди. Вужуд маишатига ортиқча ружу қилиш лаззати нафсни қувватлантиради. Руҳни эса хира қилади. Нафс-лаззати бора-бора узвларни толиқтириб, оқибатда хароб қилади. Ичкилик, зино, порахўрликка берилганлар қисмати бунга далолат.

Ўзини таниш, оламни билиш вужуд ҳикматларини ўрганишдан бошланади. Одам танасининг такомилини англагани сари ўзи учун энг яқин, энг азиз бўлганини билиб олади.

Абдулла УЛУҒОВ.

ТАШКИЛОТ
пул ўтказиш йўли билан
Россияда чиқарилган: 208, 211, 214, 215, 218, 304, 305, 306, 307, 308, 310, 312, 314, 316, 60—203, 60—204, 60—205, 8212, 2318, 80204, 32310, 7510, 7608, 7609, 46312, 412, 7804, 7805, 00256706-подшипникларни, шунингдек Т-28х4/3х ва 4х ғилдиракли/тракторларни, Д-144, Д-243 двигателларини
СОТАДИ.
Ҳақ тўлаш — пул ўтказиш йўли билан.
Мурожаат учун телефонлар: 48-43-20 ёки 34-12-61.

"АКАТЭКС ТЕКСТИЛЬ САНОАТ ВА ТИЖОРАТ ЛТД"
қўшма корхонаси
тегирмон вальцларини ва 50 кг, 15 кг ун қопларини **СОТАДИ.**
Тўлов шакли: пул ўтказиш, нақд ва векселлар бўйича.
Телефонлар: 67-77-41, 67-23-74.

"САФИ — АРГО ИНТЕРНЭЙШНЛ"
Ўзбек-Афғон қўшма корхонаси
"МУЖДА"
дўкони Эронда ишлаб чиқарилган қуйидаги маҳсулотларни;
✓ *печенье, вафли, макарон* маҳсулотлари, турли хил *конфет ва ширинликларни;*
✓ *шампунлар, кир ювиш воситалари, кафель* ва бошқа юқори сифатли маҳсулот ва халқ истеъмоли моллари

ТАКЛИФ ЭТАДИ
Манзил: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, Бош универсал дўконининг савдо расталари 1/2 "МУЖДА" дўкони.
Телефон: 42-36-36
Мўлжал: Бош универсал дўкони (ГУМ) яқинидаги 150-сон дорихона рўпарасида
Дўконимизга марҳамат! Азизлар, бизнинг доимий мижозимиз бўлиб қоласиз, деган умиддамиз!

CUKURS - BIZNESS ТАКЛИФ
ЦУКУРС - БИЗНЕС ҚИЛАДИ:
Шакар етказиб бериш бўйича шартномамизга ҳиссадор бўлсангиз, **СИЗ ҲАР ОЙДА 20 ФОИЗДАН 27 ФОИЗГАЧА ФОЙДА ОЛИШИНГИЗ МУМКИН.**
5000 сўмингиз бир ой ичидаёқ 6000 сўмга кўпаяди.
Ҳар бирингиз биз билан ҳамкорликда маблағ ишлаб топишингиз мумкин.
Бизнинг манзил: Тошкент шаҳри, Ниёзбек йўли (аввалги Урицкий) кўчаси, 6-уй, 101-хона.
Телефонлар: (3712) 60-04-17, 34-05-07, 34-00-98.
Бунинг учун фақат ҳўнғироғингиз кифоя!

МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КЕНГАШИ

Бош муҳаррир: Азим СУЮН

Таҳрир ҳайъати:
Абдулла ОРИПОВ, Абдулҳафиз ЖАЛОЛОВ, Азиз НОСИРОВ, Алимқул СУЛТОНОВ (масъул котиб), Аслиддин БОЛИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Ислом ШОҒУЛОМОВ, Ҳайрулла ЖЎРАЕВ, Шоқосим ШОИСЛОМОВ, Шуҳрат ЖАББОРОВ (бош муҳаррир ўринбосари).

БЎЛИМЛАР:
Мафкура ишлари ва партия ҳаёти — 33-20-36, 36-54-35.
Парламент фаолияти ва ҳуқуқ — 36-26-70, 36-57-19.
Иқтисодиёт — 33-21-43, 36-57-22.
Фан ва маданият — 33-07-20, 36-33-40.
Хатлар ва оммавий ишлар — 33-76-04, 36-54-06.
Ахборот ва спорт — 33-12-56, 36-55-16.
Халқаро ҳаёт — 33-47-80, 33-12-16.
Реклама ва эълонлар — 33-38-55, факс: 33-79-14.

ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ:
Андижонда -- 5-27-11; Самарқандда -- 35-22-90;
Бухорода -- 3-54-87; Тошкентда-- 33-12-56;
Гулистонда -- 2-26-22; Урганчда -- 6-51-35;
Жиззахда -- 3-31-86; Фарғонада -- 26-37-16;
Навоийда -- 3-75-43; Қаршида -- 3-25-79;
Наманганда --6-43-43; Қумқўрғонда -- 5-26-24,
Нукусда -- 7-58-83;

Сотувда эркин нархда.
• *Рўйхатдан ўтиш тартиби №00 120*
• *Газета офсет усулида А—2 форматида 35497 нусхада босилди*
• *Ҳажми 2 босма табоқ*
• *Г — 0122*

Навбатчи муҳаррир А. МАННОПОВ, навбатчи А. ҲАЙДАРОВ.

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ТОШКЕНТ, МАТБУОТЧИЛАР КЎЧАСИ, 32-УЙ.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: Буюк Турон кўчаси, 41-уй. *Босишга топшириш вақти -- 21.00. Топширилди -- 23. 00.* *1 2 3 4 5 6.*